

نہج کتابہ ختمی (دوہ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

زندگینامه امام خمینی(ره)

نویسنده:

جمعی از نویسنده‌گان

ناشر چاپی:

راه امام

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸	زندگینامه امام خمینی(ره)
۸	مشخصات کتاب
۸	امام خمینی (ره) از ولادت تا رحلت
۸	ولادت
۸	هجرت به قم، تحصیل دروس تكمیلی و تدریس علوم اسلامی
۹	امام خمینی (ره) در سنگر مبارزه و قیام
۱۱	قیام ۱۵ خرداد
۱۲	تبیید امام خمینی (ره) از ترکیه به عراق
۱۳	امام خمینی (ره) و استمرار مبارزه (۱۳۵۶ - ۱۳۵۰)
۱۳	اوجگیری انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۶ و قیام مردم
۱۳	هجرت امام خمینی (ره) از عراق به پاریس
۱۴	بازگشت امام خمینی (ره) به ایران پس از ۱۴ سال تبعید
۱۴	رحلت امام خمینی (ره)، وصال یار، فراق یاران
۱۶	زندگی امام به روایت امام
۱۷	روز شمار برخی مبارزات و تبعیدهای حضرت امام خمینی (ره)
۱۷	خاطرات از زبان یاران
۱۸	امام در نوفل لوشا تو
۱۸	رزیم شاه و مهلت احضاریه
۱۸	نمای جماعت و خطر سوء قصد
۱۹	اهمی نوفل لوشا تو
۱۹	نظر متخصص
۱۹	نظافت محل کار

۱۹	تا کجا ایستاده‌اید
۲۰	امام قانع نشد
۲۰	اختلاف بین مسؤولین
۲۰	دستورات پزشکی
۲۰	احترام همسر
۲۱	تقاضای آب
۲۱	گریه برای حضرت زهرا (س)
۲۱	جوراب وصله‌دار
۲۲	قلب مطمئن
۲۲	امام بیدار بود
۲۲	وقت نماز
۲۲	ادب امام
۲۳	امام خمینی از نگاه اندیشمندان خارجی
۲۳	رئیس جوامع اسلامی اسپانیا
۲۳	رئیس جامعه مسلمانان اسپانیا
۲۴	یک شخصیت عراقی(عباس البیاتی)
۲۴	مفتی سارایوو
۲۴	یک مقام فلسطینی
۲۵	مفتی قرقستان
۲۵	یک اندیشمند تاجیک
۲۵	یک نویسنده روس
۲۶	مفتی کرواسی
۲۶	مفتی اعظم مسلمانان روسیه
۲۷	امام جماعت بزرگترین مسجد مادرید

۲۷	حماس
۲۷	یک ادیب آذربایجانی
۲۸	یک اندیشمند آذربایجانی
۲۸	نلسون مانلا
۲۸	یک شخصیت فلسطینی
۲۸	یک مقام مالزی
۲۹	نویسنده کلمبیایی
۲۹	شاعر تاجیکستانی
۲۹	اندیشمند الجزایری
۳۰	معاون وزیر فرهنگ قرقیزستان
۳۰	استاد دانشگاه قرقیزی
۳۱	شاعر لبنانی
۳۱	روزنامه‌نگار کنیایی
۳۱	طلال عتریسی، استاد دانشگاه روانشناسی اجتماعی لبنان
۳۱	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

زندگینامه امام خمینی(ره)

مشخصات کتاب

سرشناسه : معروفی فاطمهالسادات عنوان و نام پدیدآور : زندگینامه امام خمینی اقتباس از کتاب نهضت امام خمینی [نوشته حمید روحانی ؛ گردآورنده فاطمهالسادات معروفی مشخصات نشر : [تهران : راه امام ۱۳۶۲. مشخصات ظاهری : ص ۴۸ شابک : ۴۰۴۱۰ وضعیت فهرست نویسی : فهرستنويسي قبلی عنوان دیگر : بررسی و تحلیلی از نهضت‌های امام خمینی برگزیده موضوع : خمینی روح الله رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران ۱۳۶۸ - ۱۲۷۹ -- سرگذشت‌نامه شناسه افزوده : روحانی حمید، بررسی و تحلیل از نهضت‌های امام خمینی برگزیده رده بندی کنگره : DSR1576 م/۹۶۹ ۱۳۶۲ رده بندی دیوی : ۹۵۵/۰۸۴۲۰۹۲ شماره کتابشناسی ملی : م ۶۲-۱۴۵۳

امام خمینی (ره) از ولادت تا رحلت

ولادت

در روز بیستم جمادی الثانی ۱۳۲۰ هجری قمری مطابق با ۳۰ شهریور ۱۲۸۱ هجری شمسی (۲۴ سپتامبر ۱۹۰۲ میلادی) در شهرستان خمین از توابع استان مرکزی ایران در خانواده ای اهل علم و هجرت و جهاد و در خاندانی از سلاله زهرا ای اطهر سلام الله علیها، روح الله الموسوی الخمینی پای بر خاکدان طبیعت نهاد . او وارث سجایای آباء و اجدادی بود که نسل در نسل در کار هدایت مردم و کسب معارف الهی کوشیده اند. پدر بزرگوار امام خمینی مرحوم آیه الله سید مصطفی موسوی از معاصرین مرحوم آیه الله العظمی میرزا شیرازی (رض) که پس از آنکه سالیانی چند در نجف اشرف علوم و معارف اسلامی را فرا گرفته و به درجه اجتهد نایل آمده بود به ایران بازگشت و در خمین ملجاً مردم و هادی آنان در امور دینی بود. در حالیکه بیش از ۵ ماه از ولادت روح الله نمی گذشت، طاغوتیان و خوانین تحت حمایت عمال حکومت وقت ندای حق طلبی پدر را که در برابر زور گوئیهایشان به مقاومت برخاسته بود، با گلوله پاسخ گفتند و در مسیر خمین به ارakk وی را به شهادت رساندند. بستگان شهید برای اجرای حکم الهی قصاص به تهران (دار الحکومه وقت) رهسپار شدند و بر اجرای عدالت اصرار ورزیدند تا قاتل قصاص گردید بدین ترتیب امام خمینی از اوان کودکی با رنج بیتیمیآشنا و با مفهوم شهادت رویرو گردید. وی دوران کودکی و نوجوانی را تحت سرپرستی مادر مومنه اش (بانو هاجر) که خود از خاندان علم و تقوی و از نوادگان مرحوم آیه الله خوانساری (صاحب زبده التصانیف) بوده است و همچنین نزد عمه مکرمه اش (صاحبه خانم) که بانویی شجاع و حق جو بود سپری کرد اما در سن ۱۵ سالگی از نعمت وجود آن دو عزیز نیز محروم گردید .

هجرت به قم، تحصیل دروس تكمیلی و تدریس علوم اسلامی

اندکی پس از هجرت آیه الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی - رحمه الله عليه - (نوروز ۱۳۰۰ هجری شمسی، مطابق با رجب المرجب ۱۳۴۰ هجری قمری) امام خمینی نیز رهسپار حوزه علمیه قم گردید و به سرعت مراحل تحصیلات تکمیلی علوم حوزوی را نزد استاد حوزه قم طی کرد. که می توان از فرا گرفتن تتمه مباحث کتاب مطول (در علم معانی و بیان) نزد مرحوم آقا میرزا محمد علی ادیب تهرانی و تکمیل دروس سطح نزد مرحوم آیه الله سید محمد تقی خوانساری، و بیشتر نزد مرحوم آیه الله سید علی یثربی کاشانی و دروس فقه و اصول نزد زعیم حوزه قم آیه الله العظمی حاج شیخ

عبدالکریم حایری یزدی - رضوان الله علیهم نام برد . پس از رحلت آیه الله العظمی حایری یزدی تلاش امام خمینی به همراه جمعی دیگر از مجتهدین حوزه علمیه قم به نتیجه رسید و آیه الله العظمی(رض) به عنوان زعیم حوزه علمیه عازم قم گردید. در این زمان، امام خمینی به عنوان یکی از مدرسین و مجتهدین صاحب رای در فقه و اصول و فلسفه و عرفان و اخلاق شناخته می شد . حضرت امام طی سالهای طولانی در حوزه علمیه قم به تدریس چندین دوره فقه، اصول، فلسفه و عرفان و اخلاق اسلامی در فیضیه، مسجد اعظم، مسجد محمدیه، مدرسه حاج ملاصادق، مسجد سلماسی و ... همت گماشت و در حوزه علمیه نجف نیز قریب ۱۴ سال در مسجد شیخ اعظم انصاری (ره) معارف اهل بیت و فقه را در عالیترین سطوح تدریس نمود و در نجف بود که برای نخستین بار مبانی نظری حکومت اسلامی را در سلسله درسها و لایت فقیه بازگو نمود.

امام خمینی (ره) در سنگر مبارزه و قیام

روحیه مبارزه و جهاد در راه خدا ریشه در بینش اعتقادی و تربیت و محیط خانوادگی و شرایط سیاسی و اجتماعی طول دوران زندگی آن حضرت داشته است. مبارزات ایشان از آغاز نوجوانی آغاز و سیر تکاملی آن به موازات تکامل ابعاد روحی و علمی ایشان از یکسو و اوضاع و احوال سیاسی و اجتماعی ایران و جوامع اسلامی از سوی دیگر در اشکال مختلف ادامه یافته است و در سال ۱۳۴۰ و ۴۱ ماجرای انجمنهای ایالتی و ولایتی فرصتی پدید آورد تا ایشان در رهبریت قیام و روحانیت ایفای نقش کند و بدین ترتیب قیام سراسری روحانیت و ملت ایران در ۱۵ خرداد سال ۱۳۴۲ با دو ویژگی برجسته یعنی رهبری واحد امام خمینی و اسلامی بودن انگیزه ها و شعارها و هدفهای قیام، سرآغازی شد بر فصل نوین مبارزات ملت ایران که بعد ها تحت نام انقلاب اسلامی در جهان شناخته و معرفی گردید امام خمینی خاطره خویش از جنگ بین الملل اول را در حالیکه نوجوانی ۱۲ ساله بوده چنین یاد می کند : من هر دو جنگ بین المللی را یاد هست ... من کوچک بودم لکن مدرسه می رفتم و سربازهای شوروی را در همان مرکزی که ما داشتیم در خمین، من آنجا آنها را می دیدم و ما مورد تاخت و تاز واقع می شدیم در جنگ بین الملل اول. حضرت امام در جایی دیگر با یاد آوری اسامی برخی از خوانین و اشرار ستمگر که در پناه حکومت مرکزی به غارت اموال و نوامیس مردم می پرداختند می فرماید : من از بچگی در جنگ بودم ... ما مورد زلقی ها بودیم، مورد هجوم رج Buckleyها بودیم و خودمان تفنگ داشتیم و من در عین حالی که تقریبا شاید اوایل بلوغم بود، بچه بودم، دور این سنگرهایی که بسته بودند در محل ما و اینها می خواستند هجوم کنند و غارت کنند، آنجا می رفتیم سنگرهای را سرکشی می کردیم. کودتای رضا خان در سوم اسفند ۱۲۹۹ شمسی که بنابر گواهی اسناد و مدارک تاریخی و غیر قابل خدشه بوسیله انگلیسها حمایت و سازماندهی شده بود هر چند که به سلطنت قاجاریه پایان بخشید و تا حدودی حکومت ملوک الطوایفی خوانین و اشرار پارکنده را محدود ساخت اما در عوض آنچنان دیکتاتوری پدید آورد که در سایه آن هزار فامیل بر سرنوشت ملت مظلوم ایران حاکم شدند و دودمان پهلوی به تنها ی عهده دار نقش سابق خوانین و اشرار گردید . در چنین شرایطی روحانیت ایران که پس از وقایع نهضت مشروطیت در تنگنای هجوم بی وقفه دولتها وقت و عمل انگلیسی از یکسو و دشمنی های غرب باختگان روشنفکر مآب از سوی دیگر قرار داشت برای دفاع از اسلام و حفظ موجودیت خویش به تکاپو افتاد. آیه الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حایری به دعوت علمای وقت قم از اراک به این شهر هجرت کرد واندکی پس از آن امام خمینی که با بهره گیری از استعداد فوق العاده خویش دروس مقدماتی و سطوح حوزه علمیه را در خمین و اراک با سرعت طی کرده بود به قم هجرت کرد و عملا در تحکیم موقعیت حوزه نو تاسیس قم مشارکتی فعال داشت. زمان چندانی نگذشت که آن

حضرت در اعداد فضلای برجسته این حوزه در عرفان و فلسفه و فقه و اصول شناخته شد. پس از رحلت آیه الله العظمی حایری (۱۰ بهمن ۱۳۱۵ هش) حوزه علمیه قم را خطر انحلال تهدید می کرد. علمای متعهد به چاره جویی برخاستند. مدت هشت سال سرپرستی حوزه علمیه قم را آیات عظام : سید محمد حجت، سید صدر الدین صدر و سید محمد تقی خوانساری -رضوان الله علیهم- بر عهده گرفتند. در این فاصله و بخصوص پس از سقوط رضاخان، شرایط برای تحقق مرجعیت عظمی فراهم گردید. آیه الله العظمی بروجردی شخصیت علمی برجسته ای بود که می توانست جانشین مناسبی برای مرحوم حایری و حفظ کیان حوزه باشد. این پیشنهاد از سوی شاگردان آیه الله حایری و از جمله امام خمینی به سرعت تعقیب شد. شخص امام در دعوت از آیه الله بروجردی برای هجرت به قم و پذیرش مسئولیت خطیر زعامت حوزه مجدانه تلاش کرد. امام خمینی که با دقت شرایط سیاسی جامعه و وضعیت حوزه ها را زیر نظر داشت و اطلاعات خویش را از طریق مطالعه مستمر کتب تاریخ معاصر و مجلات و روزنامه های وقت و رفت و آمد به تهران و درک محضر بزرگانی همچون آیه الله مدرس تکمیل می کرد دریافتہ بود که تنها نقطه امید به رهایی و نجات از شرایط ذلت باری که پس از شکست مشروطیت و بخصوص پس از روی کار آوردن رضا خان پدید آمده است، بیداری حوزه های علمیه و پیش از آن تضمین حیات حوزه ها و ارتباط معنوی مردم با روحانیت می باشد. امام خمینی در تعقیب هدفهای ارزشمند خویش در سال ۱۳۲۸ طرح اصلاح اساس ساختار حوزه علمیه را با همکاری آیه الله مرتضی حایری تهییه کرد و به آیه الله بروجردی پیشنهاد داد. این طرح از سوی شاگردان امام و طلاب روشن ضمیر حوزه مورد استقبال و حمایت قرار گرفت. اما رژیم در محاسباتش اشتباه کرده بود. لایحه انجمنهای ایالتی و ولایتی که به موجب آن شرط مسلمان بودن، سوگند به قرآن کریم و مرد بودن انتخاب کنندگان و کاندیداها تغییر می یافت در ۱۶ مهر ۱۳۴۱ به تصویب کابینه امیر اسد الله علم رسید. آزادی انتخابات زنان پوششی برای مخفی نگه داشتن هدفهای دیگر بود. حذف و تغییر دو شرط نخست دقیقاً به منظور قانونی کردن حضور عناصر بهایی در مصادر کشور انتخاب شده بود. چنانکه قبل از اشاره شد پشتیبانی شاه از رژیم بهائیت در قوای سه گانه ایران این شرط را تحقق می بخشید. امام خمینی به همراه علمای بزرگ قم و تهران به محض انتشار خبر تصویب لایحه مزبور پس از تبادل نظر دست به اعتراضات همه جانبه زدند. نقش حضرت امام در روشن ساختن اهداف واقعی رژیم شاه و گوشزد کردن رسالت خطیر علم و حوزه های علمیه در این شرایط بسیار موثر و کارساز بود. تلگرافها و نامه های سرگشاده اعتراض آمیز علماء شاه و اسد الله علم موجی از حمایت را در اقشار مختلف مردم برانگیخت. لحن تلگرافهای امام خمینی به شاه و نخست وزیر تند و هشدار دهنده بود. در یکی از این تلگرافها آمده بود: اینجانب مجدداً به شما نصیحت می کنم که به اطاعت خداوند متعال و قانون اساسی گردن نهید و از عواقب وخیمه تخلف از قرآن و احکام علمای ملت و زعمای مسلمین و تخلف از قانون اساسی بترسید و عمداً و بدون موجب مملکت را به خطر نیندازید و الا علمای اسلام درباره شما از اظهار عقیده خودداری نخواهند کرد. بدین ترتیب ماجراهی انجمنهای ایالتی و ولایتی تجربه ای پیروز و گرانقدر برای ملت ایران بویژه از آن جهت بود که طی آن ویژگیهای شخصیتی را شناختند که از هر جهت برای رهبری امت اسلام شایسته بود. با وجود شکست شاه در ماجراهی انجمنهای، فشار آمریکا برای انجام اصلاحات مورد نظر ادامه یافت. شاه در دیماه ۱۳۴۱ اصول ششگانه اصلاحات خویش را بر شمرد و خواستار رفراندوم شد. امام خمینی بار دیگر مراجع و علمای قم را به نشست و چاره جویی دوباره فراخواند. با پیشنهاد امام خمینی عید باستانی نوروز سال ۱۳۴۲ در اعتراض به اقدامات رژیم تحریم شد. در اعلامیه حضرت امام از انقلاب سفید شاه به انقلاب سیاه تعبیر و همسویی شاه با اهداف آمریکا و اسرائیل افسا شده بود. از سوی دیگر، شاه در مورد آمادگی جامعه ایران برای

انجام اصلاحات آمریکا به مقامات واشنگتن اطمینان داده بود و نام اصلاحات را انقلاب سفید نهاده بود. مخالفت علماء برای وی بسیار گران می‌آمد. امام خمینی در اجتماع مردم، بی پروا از شخص شاه به عنوان عامل اصلی جنایات و هم پیمان با اسرائیل یاد می‌کرد و مردم را به قیام فرا می‌خواند. او در سخنرانی خود در روز دوازده فروردین ۱۳۴۲ شدیداً از سکوت علمای قم و نجف و دیگر بلاد اسلامی در مقابل جنایات تازه رژیم انتقاد کرد و فرمود: امروز سکوت همراهی با دستگاه جبار است حضرت امام روز بعد (۱۳ فروردین ۴۲) اعلامیه معروف خود را تحت عنوان شاه دوستی یعنی غارتگری منتشر ساخت. راز تأثیر شگفت پیام امام و کلام امام در روان مخاطبینش که تا مرز جانبازی پیش می‌رفت را باید در همین اصالت اندیشه، صلابت رای و صداقت بی شائبه اش با مردم جستجو کرد. سال ۱۳۴۲ با تحریم مراسم عید نوروز آغاز و با خون مظلومین فیضیه خونزندگ شد. شاه بر انجام اصلاحات مورد نظر آمریکا اصرار می‌ورزید و امام خمینی بر آگاه کردن مردم و قیام آنان در برابر دخالت‌های آمریکا و خیانت‌های شاه پافشاری داشت. در چهارده فروردین ۱۳۴۲ آیه الله العظمی حکیم از نجف طی تلگراف‌هایی به علماء و مراجع ایران خواستار آن شد که همگی به طور دسته جمعی به نجف هجرت کنند. این پیشنهاد برای حفظ جان علماء و کیان حوزه‌ها مطرح شده بود. حضرت امام بدون اعتنا به این تهدیدها، پاسخ تلگراف آیه الله العظمی حکیم را ارسال نموده و در آن تاکید کرده بود که هجرت دسته جمعی علماء و خالی کردن حوزه علمیه قم به مصلحت نیست. امام خمینی در پیامی (به تایخ ۱۲ / ۲ / ۱۳۴۲) به مناسبت چهلم فاجعه فیضیه بر همراهی علماء و ملت ایران در رویارویی سران ممالک اسلامی و دول عربی با اسرائیل غاصب تاکید ورزید و پیمانهای شاه و اسرائیل را محکوم کرد.

قیام ۱۵ خرداد

ماه محرم ۱۳۴۲ که مصادف با خرداد بود فرا رسید. امام خمینی از این فرصت نهایت استفاده را در تحریک مردم به قیام علیه رژیم مستبد شاه به عمل آورد. امام خمینی در عصر عاشورای ۱۳ خرداد سال ۱۳۴۲ شمسی در مدرسه فیضیه نطق تاریخی خویش را که آغازی بر قیام ۱۵ خرداد بود ایراد کرد. در همین سخنرانی بود که امام خمینی با صدای بلند خطاب به شاه فرمود: آقا من به شما نصیحت می‌کنم، ای آقای شاه! ای جناب شاه! من به تو نصیحت می‌کنم دست بردار از این کارها، آقا اغفال می‌کنند تو را. من میل ندارم که یک روز اگر بخواهند تو بروی، همه شکر کنند... اگر دیکته می‌دهند دستت و می‌گویند بخوان، در اطرافش فکر کن... نصیحت مرا بشنو... ربط ما بین شاه و اسرائیل چیست که سازمان امنیت می‌گوید از اسرائیل حرف نزنید... مگر شاه اسرائیلی است؟ شاه فرمان خاموش کردن قیام را صادر کرد. نخست جمع زیادی از یاران امام خمینی در شامگاه ۱۴ خرداد دستگیر و ساعت سه نیمه شب (سحرگاه پانزده خرداد ۴۲) صدها کماندوی اعزامی از مرکز، منزل حضرت امام را محاصره کردند و ایشان را در حالیکه مشغول نماز شب بود دستگیر و سراسیمه به تهران برده و در بازداشتگاه باشگاه افسران زندانی کردند و غروب آنروز به زندان قصر منتقل نمودند. صبحگاه پانزده خرداد خبر دستگیری رهبر انقلاب به تهران، مشهد، شیراز و دیگر شهرها رسید و وضعیتی مشابه قم پدید آورد. نزدیکترین ندیم همیشگی شاه، تیمسار حسین فردوست در خاطراتش از بکارگیری تجربیات و همکاری زده ترین مامورین سیاسی و امنیتی آمریکا برای سرکوب قیام و همچنین از سراسیمگی شاه و دربار و امرای ارتش و ساواک در این ساعات پرده برداشته و توضیح داده است که چگونه شاه و ژنرال‌ها ایش دیوانه وار فرمان سرکوب صادر می‌کردند. امام خمینی، پس از ۱۹ روز حبس در زندان قصر به زندانی در پادگان نظامی عشرت آباد منتقل شد. با دستگیری رهبر نهضت و کشتار وحشیانه مردم در روز ۱۵ خرداد ۴۲، قیام ظاهرا سرکوب شد. امام خمینی در حبس از پاسخ گفتن به

سئوالات بازجویان، با شهامت و اعلام اینکه هیئت حاکمه در ایران و قوه قضائیه آنرا غیر قانونی و فاقد صلاحیت می داند، اجتناب ورزید. در شامگاه ۱۸ فروردین سال ۱۳۴۳ بدون اطلاع قبلی، امام خمینی آزاد و به قم منتقل می شود. به محض اطلاع مردم، شادمانی سراسر شهر را فرا می گیرد و جشنهای باشکوهی در مدرسه فیضیه و شهر به مدت چند روز بر پا می شود. اولین سالگرد قیام ۱۵ خرداد در سال ۱۳۴۳ با صدور بیانیه مشترک امام خمینی و دیگر مراجع تقیید و بیانیه های جداگانه حوزه های علمیه گرامی داشته شد و به عنوان روز عزای عمومی معرفی شد. امام خمینی در ۴ آبان ۱۳۴۳ بیانیه ای انقلابی صادر کرد و در آن نوشت: دنیا بداند که هر گرفتاری ای که ملت ایران و ملل مسلمین دارند از اجانب است، از آمریکاست، ملل اسلام از اجانب عموماً و از آمریکا خصوصاً متفرق است... آمریکاست که از اسرائیل و هوداران آن پشتیبانی می کند. آمریکاست که به اسرائیل قدرت می دهد که اعراب مسلم را آواره کند. افشاگری امام علیه تصویب لایحه کاپیتولاسیون، ایران را در آبان سال ۴۳ در آستانه قیامی دوباره قرار داد. سحرگاه ۱۳ آبان ۱۳۴۳ دوباره کماندوهای مسلح اعزامی از تهران، متزل امام خمینی در قم را محاصره کردند. شگفت آنکه وقت باز داشت، همانند سال قبل مصادف با نیایش شبانه امام خمینی بود. حضرت امام بازداشت و به همراه نیروهای امنیتی مستقیماً به فرودگاه مهرآباد تهران اعزام و با یک فروند هواپیمای نظامی که از قبل آمده شده بود، تحت الحفظ مامورین امنیتی و نظامی به آنکارا پرواز کرد. عصر آنروز ساواک خبر تبعید امام را به اتهام اقدام علیه امنیت کشور! در روزنامه ها منتشر ساخت. علی رغم فضای خفغان موجی از اعتراضها به صورت تظاهرات در بازار تهران، تعطیلی طولانی مدت دروس حوزه ها و ارسال طومارها و نامه ها به سازمانهای بین المللی و مراجع تقیید جلوه گر شد. اقامت امام در ترکیه یازده ماه به درازا کشید در این مدت رژیم شاه با شدت عمل بی سابقه ای بقایای مقاومت را در ایران در هم شکست و در غیاب امام خمینی به سرعت دست به اصلاحات آمریکا پسند زد. اقامت اجباری در ترکیه فرصتی مغتنم برای امام بود تا تدوین کتاب بزرگ تحریر الوسیله را آغاز کند.

تبیید امام خمینی (ره) از ترکیه به عراق

روز ۱۳ مهرماه ۱۳۴۳ حضرت امام به همراه فرزندشان آیه الله حاج آقا مصطفی از ترکیه به تبعیدگاه دوم، کشور عراق اعزام شدند. امام خمینی پس از ورود به بغداد برای زیارت مرقد ائمه اطهار(ع) به شهرهای کاظمین، سامرا و کربلا شتافت و یک هفته بعد به محل اصلی اقامت خود یعنی نجف عزیمت کرد. دوران اقامت ۱۳ ساله امام خمینی در نجف در شرایطی آغاز شد که هر چند در ظاهر فشارها و محدودیتهای مستقیم در حد ایران و ترکیه وجود نداشت اما مخالفتها و کارشکنیها و زخم زبانها نه از جبهه دشمن رویاروی بلکه از ناحیه روحانی نمایان و دنیا خواهان مخفی شده در لباس دین آنچنان گسترد و آزاردهنده بود که امام با همه صبر و برداری معروفش بارها از سختی شرایط مبارزه در این سالها به تلخی تمام یاد کرده است. ولی هیچیک از این مصائب و دشواریها نتوانست او را از مسیری که آگاهانه انتخاب کرده بود باز دارد. امام خمینی سلسله درس‌های خارج فقه خویش را با همه مخالفتها و کارشکنیها عناصر معرض در آبان ۱۳۴۴ در مسجد شیخ انصاری (ره) نجف آغاز کرد که تا زمان هجرت از عراق به پاریس ادامه داشت. حوزه درسی ایشان به عنوان یکی از برجسته ترین حوزه های درسی نجف از لحاظ کیفیت و کمیت شاگردان شناخته شد. امام خمینی از بد و ورود به نجف با ارسال نامه ها و پیکهایی به ایران، ارتباط خویش را با مبارزین حفظ نموده و آنان را در هر مناسبتی به پایداری در پیگیری اهداف قیام ۱۵ خرداد فرا می خواند. امام خمینی در تمام دوران پس از تبعید، علی رغم دشواریهای پدید آمده، هیچگاه دست از مبارزه نکشید، و با سخنرانیها و پیامهای خویش امید به پیروزی را در دلها زنده نگاه می داشت. امام خمینی در گفتگویی با

نماینده سازمان الفتح فلسطین در ۱۹ مهر ۱۳۴۷ دیدگاههای خویش را درباره مسائل جهان اسلام و جهاد ملت فلسطین تشریح کرد و در همین مصاحبه بر وجوب اختصاص بخشی از وجوده شرعی زکات به مجاهدان فلسطینی فتوا داد. اوایل سال ۱۳۴۸ اختلافات بین رژیم شاه و حزب بعث عراق بر سر مرز آبی دو کشور شدت گرفت. رژیم عراق جمع زیادی از ایرانیان مقیم این کشور را در بدترین شرایط اخراج کرد. حزب بعث بسیار کوشید تا از دشمنی امام خمینی با رژیم ایران در آن شرایط بهره گیرد. چهار سال تدریس، تلاش و روشنگری امام خمینی توانسته بود تا حدودی فضای حوزه نجف را دگرگون سازد. اینک در سال ۱۳۴۸ علاوه بر مبارزین بیشمار داخل کشور مخاطبین زیادی در عراق، لبنان و دیگر بلاد اسلامی بودند که نهضت امام خمینی را الگوی خویش می دانستند.

امام خمینی (ره) و استمرار مبارزه (۱۳۵۰ - ۱۳۵۶)

نیمه دوم سال ۱۳۵۰ اختلافات رژیم بعثی عراق و شاه بالا گرفت و به اخراج و آواره شدن بسیاری از ایرانیان مقیم عراق انجامید. امام خمینی طی تلگرافی به رئیس جمهور عراق شدیداً اقدامات این رژیم را محکوم نمود. حضرت امام در اعتراض به شرایط پیش آمده تصمیم به خروج از عراق گرفت اما حکام بغداد با آگاهی از پیامدهای هجرت امام در آن شرایط اجازه خروج ندادند سال ۱۳۵۴ در سالگرد قیام ۱۵ خرداد، مدرسه فضیه قم بار دیگر شاهد قیام طلاب انقلابی بود. فریادهای درود بر خمینی و مرگ بر سلسله پهلوی به مدت دو روز ادامه داشت پیش از این سازمانهای چریکی متلاشی شده و شخصیتهای مذهبی و سیاسی مبارز گرفتار زندانهای رژیم بودند. شاه در ادامه سیاستهای مذهب ستیز خود در اسفند ۱۳۵۴ وقیحانه تاریخ رسمی کشور را از مبدا هجرت پیامبر اسلام به مبدأ سلطنت شاهان هخامنشی تغییر داد. امام خمینی در واکنشی سخت، فتوا به حرمت استفاده از تاریخ بی پایه شاهنشاهی داد. تحریم استفاده از این مبدأ موهوم تاریخی همانند تحریم حزب رستاخیز از سوی مردم ایران استقبال شد و هر دو مورد افتضاحی برای رژیم شاه شده و رژیم در سال ۱۳۵۷ ناگزیر از عقب نشینی و لغو تاریخ شاهنشاهی شد.

اوج گیری انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۶ و قیام مردم

امام خمینی که به دقت تحولات جاری جهان و ایران را زیر نظر داشت از فرصت به دست آمده نهایت بهره برداری را کرد. او در مرداد ۱۳۵۶ طی پیامی اعلام کرد: اکنون به واسطه اوضاع داخلی و خارجی و انعکاس جنایات رژیم در مجتمع و مطبوعات خارجی فرستی است که باید مجتمع علمی و فرهنگی و رجال وطنخواه و دانشجویان خارج و داخل و انجمنهای اسلامی در هر جایی درنگ از آن استفاده کنند و بی پرده پی خیزند. شهادت آیه الله حاج آقا مصطفی خمینی در اول آبان ۱۳۵۶ و مراسم پر شکوهی که در ایران برگزار شد نقطه آغازی بر خیزش دوباره حوزه های علمیه و قیام جامعه مذهبی ایران بود. امام خمینی در همان زمان به گونه ای شگفت این واقعه را از الطاف خفیه الهی نامیده بود. رژیم شاه با درج مقاله ای توهین آمیز علیه امام در روزنامه اطلاعات انتقام گرفت. اعتراض به این مقاله، به قیام ۱۹ دی ماه قم در سال ۱۳۵۶ منجر شد که طی آن جمعی از طلاب انقلابی به خاک و خون کشیده شدند. شاه علی رغم دست زدن به کشتارهای جمعی نتوانست شعله های افروخته شده را خاموش کند. او بسیج نظامی و جهاد مسلحانه عمومی را به عنوان تنها راه باقیمانده در شرایط دست زدن آمریکا به کودتای نظامی ارزیابی می کرد.

هجرت امام خمینی (ره) از عراق به پاریس

در دیدار وزرای خارجه ایران و عراق در نیویورک تصمیم به اخراج امام خمینی از عراق گرفته شد. روز دوم مهر ۱۳۵۷ منزل امام در نجف بوسیله قواتی بعضی محاصره گردید اعکاس این خبر با خشم گسترده مسلمانان در ایران، عراق و دیگر کشورها مواجه شد. روز ۱۲ مهر، امام خمینی نجف را به قصد مرز کویت ترک گفت. دولت کویت با اشاره رژیم ایران از ورود امام به این کشور جلوگیری کرد. قبل از هجرت امام به لبنان و یا سوریه بود اما ایشان پس از مشورت با فرزندشان (حجه الاسلام حاج سید احمد خمینی) تصمیم به هجرت به پاریس گرفت. در روز ۱۴ مهر ایشان وارد پاریس شدند. و دو روز بعد در منزل یکی از ایرانیان در نوبل لوشاتو (حومه پاریس) مستقر شدند. مامورین کاخ الیزه نظر رئیس جمهور فرانسه را مبنی بر اجتناب از هرگونه فعالیت سیاسی به امام ابلاغ کردند. ایشان نیز در واکنشی تند تصریح کرده بود که اینگونه محدودیتها خلاف ادعای دمکراسی است و اگر او ناگزیر شود تا از این فرودگاه به آن فرودگاه و از این کشور به آن کشور برود باز دست از هدفهایش نخواهد کشید. امام خمینی در دیماه ۵۷ شورای انقلاب را تکشیل داد. شاه نیز پس از تشکیل شورای سلطنت و اخذ رای اعتماد برای کابینه بختیار در روز ۲۶ دیماه از کشور فرار کرد. خبر در شهر تهران و سپس ایران پیچید و مردم در خیابانها به جشن و پایکوبی پرداختند.

بازگشت امام خمینی (ره) به ایران پس از ۱۴ سال تبعید

اوایل بهمن ۵۷ خبر تصمیم امام در بازگشت به کشور منتشر شد. هر کس که می‌شنید اشک شوق فرو می‌ریخت. مردم ۱۴ سال انتظار کشیده بودند. اما در عین حال مردم و دوستان امام نگران جان ایشان بودند چرا که هنوز دولت دست نشانده شاه سر پا و حکومت نظامی برقرار بود. اما امام خمینی تصمیم خویش را گرفته و طی پیامهایی به مردم ایران گفته بود می‌خواهد در این روزها سرنوشت ساز و خطیر در کنار مردمش باشد. دولت بختیار با هماهنگی زنگنه هایزیر فرودگاههای کشور را به روی پروازهای خارجی بست. دولت بختیار پس از چند روز تاب مقاومت نیاورد و ناگزیر از پذیرفتن خواست ملت شد. سرانجام امام خمینی با مدد ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ پس از ۱۴ سال دوری از وطن وارد کشور شد. استقبال بی سابقه مردم ایران چنان عظیم و غیر قابل انکار بود که خبر گزاریهای غربی نیز ناگزیر از اعتراف شده و مستقبلین را ۴ تا ۶ میلیون نفر برآورد کردند.

رحلت امام خمینی (ره)، وصال یار، فراق یاران

امام خمینی هدفها و آرمانها و هر آنچه را که می‌بایست ابلاغ کند، گفته بود و در عمل نیز تمام هستیش را برای تحقق همان هدفها بکار گرفته بود. اینک در آستانه نیمه خرداد سال ۱۳۶۸ خود را آماده ملاقات عزیزی می‌کرد که تمام عمرش را برای جلب رضای او صرف کرده بود و قامتش جز در برابر او، در مقابل هیچ قدرتی خم نشده، و چشمانش جز برای او گریه نکرده بود. سروده های عارفانه اش همه حاکی از درد فراق و بیان عطش لحظه وصال محبوب بود. و اینک این لحظه شکوهمند برای او، و جانکاه و تحمل ناپذیر برای پیروانش، فرا می‌رسید. او خود در وصیت‌نامه اش نوشته است: با دلی آرام و قلبی مطمئن و روحی شاد و ضمیری امیدوار به فضل خدا از خدمت خواهان و برادران مرخص و به سوی جایگاه ابدی سفر می‌کنم و به دعای خیر شما احتیاج مبرم دارم و از خدای رحمن و رحیم می‌خواهم که عذرمن را در کوتاهی خدمت و قصور و تقصیر پذیرد و از ملت امیدوارم که عذرمن را در کوتاهی ها و قصور و تقصیرها بپذیرند و با قدرت و تصمیم و اراده به پیش بروند. شگفت آنکه امام خمینی در یکی از غزلیاتش که چند سال قبل از رحلت سروده است: انتظار فرج از نیمه خرداد کشم سالها می‌گزد حادثه ها می‌آید ساعت ۲۰ / ۲۲ بعداز ظهر روز شنبه سیزدهم خرداد ماه سال ۱۳۶۸ لحظه وصال

بود. قلبی از کار ایستاد که میلیونها قلب را به نور خدا و معنویت احیا کرده بود. به وسیله دوربین مخفی ای که توسط دوستان امام در بیمارستان نصب شده بود روزهای بیماری و جریان عمل و لحظه لقای حق ضبط شده است. وقتی که گوشه هایی از حالات معنوی و آرامش امام در این ایام از تلویزیون پخش شد غوغایی در دلها بر افکند که وصف آن جز با بودن در آن فضای ممکن نیست. لبها دائماً به ذکر خدا در حرکت بود. در آخرین شب زندگی و در حالی که چند عمل جراحی سخت و طولانی درسن ۸۷ سالگی تحمل کرده بود و در حالیکه چندین سرم به دستهای مبارکش وصل بود نافله شب می خواند و قرآن تلاوت می کرد. در ساعت آخر، طمانیه و آرامشی ملکوتی داشت و مرتباً شهادت به وحدانیت خدا و رسالت پیامبر اکرم (ص) را زمزمه می کرد و با چنین حالتی بود که روحش به ملکوت اعلیٰ پرواز کرد. وقتی که خبر رحلت امام منتشر شد، گویی زلزله ای عظیم رخ داده است، بعضها ترکید و سرتاسر ایران و همه کانونهایی که در جهان با نام و پیام امام خمینی آشنا بودند یکپارچه گریستند و بر سر و سینه زدند. هیچ قلم و بیانی قادر نیست ابعاد حادثه را و امواج احساسات غیر قابل کنترل مردم را در آن روزها توصیف کند. مردم ایران و مسلمانان انقلابی، حق داشتند این چنین ضجه کنند و صحنه هایی پدید آورند که در تاریخ نمونه ای بدین حجم و عظمت برای آن سراغ نداریم. آنان کسی را از دست داده بودند که عزت پایمال شده شان را باز گردانده بود، دست شاهان ستمگر و دستهای غارتگران آمریکایی و غربی را از سرزمینشان کوتاه کرده بود، اسلام را احیا کرده بود، مسلمین را عزت بخشیده بود، جمهوری اسلامی را بر پا کرده بود، رو در روی همه قدرتهای جهنمی و شیطانی دنیا ایستاده بود و ده سال در برابر صدھا توطئه براندازی و طرح کودتا و آشوب و فتنه داخلی و خارجی مقاومت کرده بود و ۸ سال دفاعی را فرماندهی کرده بود که در جبهه مقابلش دشمنی قرار داشت که آشکارا از سوی هر دو قدرت بزرگ شرق و غرب حمایت همه جانبی شد. مردم، رهبر محبو و مرجع دینی خود و منادی اسلام راستین را از دست داده بودند. شاید کسانی که قادر به درک و هضم این مفاهیم نیستند، اگر حالات مردم را در فیلمهای مراسم تودیع و تشییع و خاکسپاری پیکر مطهر امام خمینی مشاهده کنند و خبر مرگ دهها تن که در مقابل سنگینی این حادثه تاب تحمل نیاورده و قلبشان از کار ایستاده بود را بشنوند و پیکرهایی که یکی پس از دیگری از شدت تاثیر بیهوش شده، بر روی دستها در امواج جمعیت به سوی درمانگاهها روانه می شدند را در فیلمها و عکسها بینند، در تفسیر این واقعیتها درمانده شوند. اما آنانکه عشق را می شناسند و تجربه کرده اند، مشکلی نخواهند داشت. حقیقتاً مردم ایران عاشق امام خمینی بودند و چه شعار زیبا و گویایی در سالگرد رحلتش انتخاب کرده بودند که: عشق به خمینی عشق به همه خوبیهای است. روز چهاردهم خرداد ۱۳۶۸، مجلس خبرگان رهبری تشکیل گردید و پس از قرائت وصیت‌نامه امام خمینی توسط حضرت آیه الله خامنه‌ای که دو ساعت و نیم طول کشید، بحث و تبادل نظر برای تعیین جانشینی امام خمینی و رهبر انقلاب اسلامی آغاز شد و پس از چندین ساعت سرانجام حضرت آیه الله خامنه‌ای (رئیس جمهور وقت) که خود از شاگردان امام خمینی - سلام الله عليه - و از چهره‌های درخشان انقلاب اسلامی و از یاوران قیام ۱۵ خرداد بود و در تمام دوران نهضت امام در همه فراز و نشیها در جمع دیگر یاوران انقلاب جانبازی کرده بود، به اتفاق آرا برای این رسالت خطیر برگزیده شد. سالها بود که غریبها و عوامل تحت حمایتشان در داخل کشور که از شکست دادن امام مایوس شده بودند و عده زمان مرگ امام را می دادند. اما هوشمندی ملت ایران و انتخاب سریع و شایسته خبرگان و حمایت فرزندان و پیروان امام همه امیدهای ضد انقلاب را بر باد دادند و نه تنها رحلت امام پایان راه او نبود بلکه در واقع عصر امام خمینی در پنهانه ای وسیعتر از گذشته آغاز شده بود. مگر اندیشه و خوبی و معنویت و حقیقت می میرد؟ روز و شب پانزدهم خرداد ۶۸ میلیونها نفر از مردم تهران و سوگوارانی که از شهرها و روستاهای آمده بودند، در محل مصلای بزرگ تهران اجتماع کردند تا برای آخرین بار با پیکر مطهر مردی که با قیامش قامت خمیده ارزشها و کرامتها را در عصر سیاه ستم استوار کرده و در دنیا نهضتی از خدا خواهی

و باز گشت به فطرت انسانی آغاز کرده بود ، وداع کنند. هیچ اثری از تشریفات بی روح مرسوم در مراسم رسمی نبود. همه چیز، بسیجی و مردمی و عاشقانه بود. پیکر پاک و سبز پوش امام بر بالای بلندی و در حلقه میلیونها نفر از جمعیت ماتم زده چون نگینی می درخشید. هر کس به زبان خویش با امامش زمزمه می کرد و اشک می ریخت. سرتاسر اتوبان و راههای منتهی به مصلی مملو از جمیع سیاهپوش بود. پرچمهای عزا بر در و دیورا شهر آویخته و آوای قرآن از تمام مساجد و مراکز و ادارات و منازل به گوش می رسید. شب که فرا رسید هزاران شمع بیاد مشعلی که امام افروخته است ، در بیابان مصلی و تپه های اطراف آن روشن شد. خانواده های داغدار گردانگرد شمعها نشسته و چشمانشان بر بلندای نورانی دوخته شده بود. فریاد یا حسین بسیجیان که احساس یتیمی می کردند و بر سر و سینه می زدند فضا را عاشورایی کرده بود. باور اینکه دیگر صدای دلنژین امام خمینی را در حسینیه جماران نخواهند شنید ، طاقتها را برده بود. مردم شب را در کنار پیکر امام به صبح رسانیدند. در نخستین ساعت بامداد شانزدهم خرداد ، میلیونها تن به امامت آیه الله العظمی گلپایگانی(ره) با چشمانی اشکبار برپیکر امام نماز گزارند. انبوهی جمیع و شکوه حماسه حضور مردم در روز ورود امام خمینی به کشور در ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ و تکرار گسترده تر این حماسه در مراسم تشییع پیکر امام ، از شگفتیهای تاریخ است. خبر گزاریهای رسمی جهانی جمیع استقبال کننده را در سال ۱۳۵۷ تا ۶ میلیون نفر و جمیع حاضر در مراسم تشییع را تا ۹ میلیون نفر تخمین زند و این در حالی بود که طی دوران ۱۱ ساله حکومت امام خمینی به واسطه اتحاد کشورهای غربی و شرقی در دشمنی با انقلاب و تحمیل جنگ ۸ ساله و صدها توطئه دیگر آنان ، مردم ایران سختیها و مشکلات فراوانی را تحمل کرده و عزیزان بی شماری را در این راه از دست داده بودند و طبعاً می بایست بتدریج خسته و دلسوز شده باشند اما هرگز این چنین نشد. نسل پرورش یافته در مکتب الهی امام خمینی به این فرموده امام ایمان کامل داشت که : در جهان حجم تحمل زحمتها و رنجها و فداکاریها و جان نثاریها و محرومیتها مناسب حجم بزرگی مقصود و ارزشمندی و علو رتبه آن است پس از آنکه مراسم تدفین به علت شدت احساسات عزاداران امکان ادامه نیافت ، طی اطلاعیه های مکرر از رادیو اعلام شد که مردم به خانه هایشان بازگردند ، مراسم به بعد موکول شده و زمان آن بعداً اعلام شد. برای مسئولین تردیدی نبود که هر چه زمان بگذرد صدها هزار تن از علاقه مندان دیگر امام که از شهرهای دور راهی تهران شده اند نیز بر جمیع تشییع کننده افزوده خواهد شد ، ناگزیر در بعد از ظهر همان روز مراسم تدفین با همان احساسات و به دشواری انجام شد که گوشه هایی از این مراسم بوسیله خبرنگاران به جهان مخابره شد و بدین سان رحلت امام خمینی نیز همچون حیاتش منشأ بیداری و نهضتی دوباره شد و راه و یادش جاودانه گردید چرا که او حقیقت بود و حقیقت همیشه زنده است و فناپذیر.

زندگی امام به روایت امام

متن زیر فرازهایی از زندگی حضرت امام خمینی - سلام الله عليه - است که پس از توضیحات معظم له، فرزند گرامی ایشان حضرت حجت الاسلام والمسلمین حاج سید احمد خمینی نوشه و سپس حضرت امام آن را اصلاح نموده است: بسمه تعالی به حسب شناسنامه شماره : ۱۲۷۹ ۲۷۴۴ تولد: ۱۳۰۰ شمسی در خمین، اما در واقع ۲۰ جمادی الثانی ۱۳۲۰ هجری قمری مطابق اول مهر ۱۲۸۱ شمسی است. (۱۸ جمادی الثانی ۱۳۲۰ مطابق ۳۰ شهریور ۱۲۸۱ صحیح است) نام خانوادگی: مصطفوی پدر: آقا مصطفی مادر: خانم هاجر (دختر مرحوم آقامیرزا احمد مجتبه خوانساری الاصل و خمینی المسکن) صدور در گلپایگان به وسیله صفری نژاد رئیس اداره آمار ثبت گلپایگان در خمین در مکتبخانه مرحوم ملا ابوالقاسم تحصیل شروع و نزد مرحوم آقاشیخ جعفر و مرحوم میرزا محمود (افتخار العلماء) درسهای ابتدایی سپسدر خلال آن نزد مرحوم حاج میرزا محمد مهدی (دایی) مقدمات شروع و نزد مرحوم آقای نجفی خمینی منطق شروع و نزد حضرت عالی (خ) ظاهر (سیوطی و شرح باب حادی عشر و) منطق و مسلمان در مطول مقداری.

در ادراک که سنه ۱۳۳۹ قمری برای تحصیل رفتم نزد مرحوم آقا شیخ محمد علی بروجردی مطول و نزد مرحوم آقا شیخ محمد گلپایگانی منطق و نزد مرحوم آقا عباس اراکی شرح لمعه پس از هجرت به قم به دنبال هجرت مرحوم آیت الله حاج شیخ عبدالکریم - رحمة الله عليه - (ظاهرها هجرت ایشان رجب ۱۳۴۰ قمری بود) هجرت آیت الله حائری به قم رجب ۱۳۴۰ و نوروز ۱۳۰۰ شمسی است) تمه مطول را نزد مرحوم ادب تهرانی موسوم به آقا میرزا محمد علی و سطوح را نزد مرحوم آقا حاج سید محمد تقی خوانساری مقداری و بیشتر نزد مرحوم آقا میرزا سید علی یزربی کاشانی تا آخر سطوح و با ایشان به درس خارج مرحوم آیت الله حائری (حاج شیخ عبدالکریم) می‌رفتیم و عمدۀ تحصیلات خارج نزد ایشان بوده است. و فلسفه را مرحوم حاج سید ابوالحسن قزوینی و ریاضیات (هیئت، حساب) نزد ایشان و مرحوم آقامیرزا علی اکبر یزدی. و عمدۀ استفاده در علوم معنوی و عرفانی نزد مرحوم آقا آقامیرزا محمد علی شاه‌آبادی بوده است پس از فوت مرحوم آقا حائری با عده‌ای از رفقا بحث داشتیم تا آنکه مرحوم آقا بروجردی - رحمة الله - به قم آمدند برای ترویج ایشان به درس ایشان رفتم و استفاده هم نمودم و از مدت‌ها قبل از آمدن آقا بروجردی عمدۀ اشتغال به تدریس معقول و عرفان و سطوح عالیه اصول و فقه بود پس از آمدن ایشان به تقاضای آفایان؛ مثل مرحوم آقا مطهری به تدریس خارج فقه مشغول شدم و از علوم عقلیه بازماندم و این اشتغال در طول اقامت قم و مدت اقامت نجف مستدام بود و پس از انتقال به پاریس از همه محروم و به امور دیگر اشتغال داشتم که تاکنون ادامه دارد. نام عیال اینجانب خدیجه ثقیفی معروف به قدس ایران، متولد ۱۲۹۲ شمسی، صبیه حضرت آقا حاج میرزا محمد ثقیفی طهرانی. تاریخ ازدواج: ۱۳۰۸، فرزند اول: مصطفی، متولد: ۱۳۰۹ شمسی؛ دختر در قید حیات با یک پسر، احمد متولد: ۱۳۲۴؛ دختران به ترتیب سن: صدیقه، فریده، فهیمه، سعیده و بعد از احمد، لطیفة؛ آخرین فرزند در حیات احمد. پی نوشته: × منظور آیت الله پسندیده می‌باشد.

روز شمار برخی مبارزات و تبعیدهای حضرت امام خمینی (ره)

۱۶ مهرماه سال ۱۳۴۱ جلسه مهم حضرت امام خمینی (ره) با مراجع قم در رابطه با انجمنهای ایالتی و ولایتی ۱۱ آذر ماه سال ۱۳۴۱ لغو تصویب‌نامه ساختگی انجمنهای ایالتی و ولایتی به دنبال مبارزات پیگیر حضرت امام خمینی (ره) و صدور پیام حضرت امام خمینی (ره) در مورد ختم این غائله ۲ بهمن سال ۱۳۴۱ تحریم رفاندوم غیر قانونی و قلابی شاه از سوی حضرت امام خمینی (ره) ۲ فروردین ماه سال ۱۳۴۲ فاجعه خونین مدرسه فیضیه به دست عمال رژیم شاه ۱۵ خرداد سال ۱۳۴۲ دستگیری شبانه حضرت امام خمینی (ره). قیام تاریخی ملت ایران در اعتراض به دستگیری حضرت امام (ره) ۴ تیرماه سال ۱۳۴۲ انتقال حضرت امام خمینی (ره) از پادگان قصر به سلوی در عشرت آباد. ۲۱ فروردین سال ۱۳۴۳ سخنانی تاریخی حضرت امام خمینی (ره) در مسجد اعظم قم پس از آزادی از حبس و حصر. ۴ آبان ۱۳۴۳ سخنانی کوبنده حضرت امام خمینی (ره) به مناسبت طرح اسارتبار کاپیتوراسیون. ۳ آبان ۱۳۴۳ بازداشت و تبعید حضرت امام خمینی (ره) به ترکیه ۲۱ آبان سال ۱۳۴۳ انتقال حضرت امام خمینی (ره) از آنکارا به بورسای ترکیه ۱۳ مهرماه سال ۱۳۴۴ انتقال حضرت امام خمینی (ره) از ترکیه به بغداد ۱۶ مهرماه ۱۳۴۴ حرکت امام خمینی (ره) از سامرا به کربلا بعد از تبعید به عراق ۲۳ مهرماه ۱۳۴۴ ورود و استقرار حضرت امام خمینی در نجف بعد از تبعید به عراق ۲۳ آبان ۱۳۴۴ شروع درس‌های حوزه‌ای حضرت امام خمینی در نجف پس از تبعید به عراق ۱۲ اردیبهشت ۱۳۵۶ پیام حضرت امام خمینی (ره) به مناسبت چهلم شهدای قم ۲ مهرماه ۱۳۵۷ محاصره متزل حضرت امام خمینی (ره) توسط نیروهای بعضی عراق ۱۰ مهرماه ۱۳۵۷ هجرت حضرت امام خمینی (ره) از عراق به سوی کویت ۱۳ مهرماه ۱۳۵۷ هجرت حضرت امام خمینی (ره) از عراق به فرانسه ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ بازگشت امام خمینی (ره) به میهن اسلامی پس از ۱۵ سال تبعید.

امام در نوبل لوشا تو

ما تعدادی از دانشجویان بورسیه انرژی اتمی در آلمان غربی (سابق) بودیم که خبر ورود امام (ره) را به پاریس شنیدیم هنوز رژیم شاه کم و بیش بر اوضاع ایران مسلط بود، لذا ملاقات با امام یک حرکت ضد رژیم تلقی می شد و به همین دلیل پیدا کردن اقامتگاه امام کار مشکلی بود. دانشجویان به چند دسته تقسیم شدند، عده‌ای از روی ماجراجویی و احتمالاً فرصت طلبی خود را مشتاق ملاقات نشان می دادند. عده‌ای که امیدی به پیروزی انقلاب نداشتند نگران این بودند که مبادا بعد از زیارت امام به چنگ ماموران سواوک افتاده و به ایران برگردانده شوند. و نهایتاً گروه اصلی می ماندند و آن بچه مسلمانان عاشق انقلاب بودند، کسانی که از وطن دور مانده و مایل بودند به صف همزمانشان در ایران بپیوندند. بنابراین ملاقات با امام ممکن بود آنها را در پیروزی شریک کنند. با این انگیزه جستجو را برای یافتن اقامتگاه شروع کردیم و به کمک دانشجویان مسلمان مقیم اروپا آدرسی را بدست آوردیم. بعنوان گروه اول از آلمان به طرف پاریس حرکت کردیم و به سراغ آدرس رفتیم. در یکی از خیابانهای جنوب پاریس آپارتمانی بود که ملاقات کنندگان را جمع کرده و گروه گروه با مینیبوس به روتای نوبل لوشا تو می برند. نزدیکی های اذان ظهر به نوبل لوشا تو رسیدیم. در یک خیابان باریک پیاده شدیم. سمت چپ خانه کوچکی بود که امام در آنجا سکونت داشت و سمت راست قطعه زمینی بود با یک درخت قدیمی سیب. وضو گرفتیم و امام با عده‌ای به محوطه نماز وارد شدند، پس از نماز جماعت امام نطق‌های تاریخی خود را شروع کردند. عده‌ای سخنان امام را ضبط می کردند، عده‌ای فیلم و عکس می گرفتند و بعضی هم گزارش تهیه می کردند. تمام فعالیت‌های دانشجویان بورسیه در آلمان در اثر اعتصاب به تعطیلی کشیده شده بود. ما عملاً هفته‌ای، یکی دو روز به نوبل لوشا تو می رفتیم و پیامهای امام را گرفته به تمام شهرهای آلمان می فرستادیم. جهت اعلام همبستگی با مردم مسلمان ایران و با رهنماودهای امام تظاهرات بسیار سنگین شهر کلن و فرانکفورت را ترتیب دادیم که از شبکه‌های تلویزیونی اروپا پخش می شد. رفته رفته اقامتگاه امام به مرکز اصلی رهبری انقلاب تبدیل شد. آنجا محل تجمع خبرنگاران ایرانی و خارجی، سیاستمداران تبعیدی، جاسوسان، انقلابیون مسلمان شده بود «اما قدرت حرکت انقلاب و قاطعیت امام در امر رهبری فرصت را از همه گرفته بود و تنها اقدامات انقلابیون مؤثر واقع می شد. نکته جالب توجه این است که بسیاری از آن افراد بعدها در جبهه‌های نظامی و یا سیاسی به شهادت رسیدند، بعضی‌ها هم خیانت کردند و عده‌ای هم به خدمت صادقانه به مردم و انقلاب ادامه دادند. از خاطرات بیاد ماندنی آن زمان بگوییم: امام شاه حسین را نمی‌پذیرند شنیدیم ملک حسین پادشاه اردن بطور غیر رسمی وارد فرودگاه پاریس شده و تناقضی ملاقات حضوری با امام را نمود. ما منتظر نظر امام بودیم. مرحوم حاج احمد خمینی از نزد امام برگشت و اعلام کرد (امام شاه حسین را نمی‌پذیرند) ملک حسین در کمال حقارت به اردن برگشت.

رژیم شاه و مهلت احضاریه

نامه‌ای توسط سواوک به دفتر انرژی اتمی در ارلانگن آلمان وارد شده بود و از آنها خواسته بودند که پنج نفر از بورسیه‌هایی که برنامه‌های تظاهرات و اعتصابها را ترتیب داده‌اند ظرف مدت ۱۵ روز به ایران برگردانده شوند. این اخطاریه را نزد امام بردیم. اتاق کوچکی تقریباً به مساحت ۱۲ متر مربع با دو در روبروی هم با تشکیچه‌ای دست دوز در گوشه اتاق مقر امام بود. امام وارد شدند، سلام کردیم. به ما تعارف کردند که بنشینیم «بلافاصله نامه را تقدیم کردیم، ایشان در چند جمله کوتاه خیال ما را راحت کردند: این رژیم به اندازه سرسید مهلت این اخطاریه دوام نمی‌آورد که بخواهد شما را به ایران برگرداند. واقعاً چنین شد، رژیم شاه بعد از حدود ۱۳ روز سقوط کرد.

نماز جماعت و خطر سوء قصد

در اواخر اقامت امام در نوفل لوشاتو مصادف بود با دی و بهمن ماه که پاریس هم به اوج سرمای خود رسید بعلاوه اینکه برف و باران هم پیوسته می‌بارید. به همین دلیل برای اقامه نماز چادری برپا شده بود. در ایران به پیشنهاد رحیمی فرمانده هوایبروز تصمیم به ترور امام گرفته بودند. این خبر بلافصله به نوفل لوشاتو رسید. روز عجیبی بود بیشتر شبکه‌های خبری جهان در آنجا جمع شده بودند. نیروهای پلیس فرانسه نیز به خاطر حفظ پرستیز سیاسی خود با تجمع در اقامتگاه می‌خواستند جلوی سؤ قصد احتمالی را بگیرند، لذا برای امام پیغام فرستادند که امروز برای نماز جماعت و سخنرانی از خانه بیرون نیایند. اما امام اعلام کردند امروز با روزهای دیگر فرقی ندارد و من نماز را میان مردم به جماعت برگزار خواهم کرد. ملاقات کنندگان فاصله خانه تا مصلا را با دست به هم دادن راهرویی ساختند تا امکان سؤ قصد به حداقل برسد. امام از خانه بیرون آمد به اتفاق حاج احمد آقا در کمال خونسردی فاصله را پیمودند تا به چادر نماز رسیدند، وقتی امام برای اقامه نماز برخواست، تعدادی از نیروهای پلیس با لباس شخصی که وارد چادر شدند - جالب است که در میان آنها یک پلیس زن وجود داشت که با روسری وارد اقامتگاه شده بود - امام به آنها اشاره کردند که از چادر بیرون بروند تا نماز اقامه شود. اصرار پلیس‌ها برای ماندن و حفاظت از جان امام به جایی نرسید و آنها از چادر بیرون رفتند. خونسردی و مقاوم بودن امام حتی در برابر خطر سؤ قصد که ناشی از اعتقادات و ایمان قوی او بود، امید پیروزی انقلاب را در دل همگان افزایش داد و نیز ایمان و اعتقادات مذهبی گروه زیادی را فزونی بخشید.

اھالی نوفل لوشاتو

مدت اقامت امام در نوفل لوشاتو مصادف بود با سالروز میلاد حضرت مسیح و عید کریسمس به همین دلیل امام هدایای کوچکی را بسته بندی کرده و دستور دادند به در منازل اهالی نوفل لوشاتو ببرند. این عمل تاثیر بسیار عجیبی روی اهالی گذاشت، اولاً دانستند که اسلام برای ادیان الهی احترام قائل است و تبلیغات امپریالیزم بعد از انقلاب مبنی بر اینکه اقلیت‌های مذهبی در ایران مورد اذیت و آزار قرار می‌گیرند، قبلاً توسط امام ختنی شده بود. ثانیاً تاثیر عاطفی زیادی روی ساکنین نوفل لوشاتو گذاشت و باعث شد آنها برای ملاقات کنندگان احترام خاصی قائل شوند و موقعی که امام نوفل لوشاتو را ترک کردند بیشتر اهالی ایشان را بدربقه کردند.

نظر متخصص

ارج گذاشتن به تخصص و کارشناسی از جمله خصوصیات امام بود. دانشجویان انژری اتمی اطلاعات وسیعی در رابطه با قراردادها و طرحهای ساخت ۲۲ نیروگاه اتمی در زمان شاه تهیه و بصورت مکتوب تحويل حضرت امام دادند. ایشان فرمودند اظهارنظر و قضاوت در این مورد در تخصص من نیست. موضوع را با متخصصین و کارشناسان مورد تایید در میان خواهیم گذاشت.

نظافت محل کار

روزی با تعدادی از دوستان که بعضی با همسرانشان بودند به خدمت امام رفتیم. منظره جالبی دیدیم و آن اینکه امام مشغول جارو کردن اتاق خود بودند همسر یکی از دوستان جلو رفت و گفت اجازه بدھید تا اتاق را من جارو کنم. ایشان فرمودند: هر کس موظف است محل کار خود را خودش تمیز کند. مهندس صمد کریمی فام

تا کجا ایستاده اید

در اوج بمباران شهرها به وسیله هواپیماها و موشکهای صدام، یک روز چندین موشک به تهران اصابت کرده بود و در نقاطی از آسمان شهر، دود غلیظ ناشی از انفجار موشک به چشم می‌خورد و ضد هوایی‌ها هم کار می‌کرد. من خدمت حضرت امام بودم و ایشان مشغول قدم زدن بودند. عرض کردم، آقا! بالا-خره شما تا کجا ایستاده اید؟ امام انگشت خود را روی پیشانی گذاشته و فرمودند «تا وقتی که موشک اینجا بخورد. آقا! حمید انصاری به نقل از مرحوم حاج سید احمد خمینی (ره)

امام قانع نشد

حضرت امام از اینکه در سخنرانیها و نوشته‌ها از ایشان تعریف بکنند، ناراحت می‌شدند. یکبار فرمودند: من هر وقت سخنرانی آقای انصاری [آقا! شیخ محمدعلی] از رادیو پخش می‌شود، رادیو را می‌بنم، چون همه‌اش تعریف از من است. من عرض کردم آقا، ایشان چون در خدمت شما هستند، هر کجا که می‌روند، مردم مصر از وی می‌خواهند تا راجع به خصوصیات حضرت‌عالی بگویند. امام قانع نشد. آقا! حمید انصاری به نقل از مرحوم حاج سید احمد خمینی (ره)

اختلاف بین مسؤولین

با وجود اینکه ضربان قلب حضرت امام (س) از دور تحت کنترل اینجانبان بود و هرنوع تغییری در وضع ایشان برای ما قابل درک بود، و نیز با درنظر گرفتن اینکه در افراد بطور معمول خبرهای خوب یا بد باعث بروز عکس العمل در وضع بدنی افراد شده و اکثر تغییرات بسیار زیادی در فشار خون و ضربان قلب و امثال ذلک می‌شود. اما در مورد حضرت امام حتی در لحظاتی که اخبار بسیار بدی از مسائل مملکت و جبهه‌ها می‌رسید، ایشان با چنان صلابت و صبر و تحمل با قضایا برخورد می‌کردند که حتی کوچکترین تغییری در علائم حیاتی ایشان نظری فشارخون و ضربان قلب دیده نمی‌شد. تنها موردی که از نظر پزشکی تغییراتی در وضع جسمانی ایشان ایجاد می‌کرد، موقعي بود که اختلافاتی بین مسؤولین کشور به وجود می‌آمد. دکتر محمدحسین نعمتی

دستورات پزشکی

با وجودی که پزشکان معالج ایشان اکثرا حدود ۵۰ سال جوان‌تر از حضرت امام (س) بودند، معهذا ایشان همواره با احترام با پزشکان برخورد نموده و دستورات پزشکی را راحت قبول می‌کردند. آن روزی که برای تجویز عمل جراحی (چند روز قبل از ارتحال) خدمت ایشان رسیدیم، آقا! دکتر فاضل با احتیاط بسیار به ایشان گفت با استی عمل جراحی انجام شود، همه پزشکان حاضر در جلسه فکر می‌کردند که ایشان امتناع نمایند و یا لاقل نظرشان را بعد از مدتی تفکر بیان بفرمایند، در حالیکه ایشان بلا فاصله فرمودند، هرچه صلاح می‌دانید انجام دهید. حتی لحظه‌ای مکث نفرمودند. در انجام دستورات پزشکی بسیار منظم و دقیق بودند. مثلاً یکبار متخصص فیزیوتراپی از ایشان عیادت کرد و یک نوع نرم‌ش خاصی را برای زانوی ایشان تجویز نمود که با روزی ۵ حرکت شروع می‌شد و باید هر روز ۲ حرکت به تعداد نرم‌ش اضافه گردد. بعد از حدود یک ماه آن شخص فیزیوتراپ به حضور حضرت امام (س) رسید و از حال ایشان سؤال کرد. در جواب فرمودند نرم‌ش زانوی من به حدود ۷۰ حرکت در روز رسیده است. شخص فیزیوتراپ دقایقی بعد برای من تعریف کرد که من از این حرف ایشان بسیار شرمنده شدم و نیز تعجب کردم چون گمان می‌کردم ایشان بعد از چند روز که زانویشان بهتر شود، نرم‌ش را قطع می‌کنند. در حالیکه در نهایت نظم و دقت روزی ۲ عدد به تمرین مذکور اضافه کرده بودند. دکتر محمدحسین نعمتی

احترام همسر

برنامه نظم و ساعات آقا واقعاً عجیب بود. حتی برنامه غذا خوردن شان. یک دفعه حاج احمد آقا می‌گفتند: من گفتم آقا وقت ناهار شده. بگوییم ناهار بیاورند؟ آقا نگاهی به ساعتشان کردند و گفتند: نه هنوز وقت نشده است. مدت کمی گذشت و چند کلمه‌ای با آقا صحبت کردم، آمدم تا دم در، امام صدا زدند. برگشتم، گفتند می‌خواهید بگویید ناهار بیاورند، بیاورند. حالا وقت است، بینید، شاید یک دقیقه نشده بود، اما آقا این قدر منظم بودند که برای خود خانواده هم جای تعجب داشت، و می‌شد نتیجه گرفت که آقا واقعاً چقدر در کارشان منظم است اما یادم می‌آید روزی که حاج خانم (همسر حضرت امام) برای زیارت حضرت عبدالعظیم رفته بودند و بنده هم به عنوان راننده حضور داشتم، در موقع برگشت که نزدیکهای ظهر بود، خانم گفت زود برویم، من به آقا نگفتم که ناهار بخورند، آقا صبر می‌کنند تا من بروم. زودتر برویم که آقا برای خوردن ناهار معطل نشوند. خلاصه راه بندان بود و ترافیک. تا ما رسیدیم ۲۵ دقیقه‌ای - نیمساعتی از وقت ناهار گذشته بود. خانم گفتند: مثل اینکه آقا ناهار خورده باشند. ولی امام ناهار نخورده بودند و من پرسیدم، دیدم تازه سفره را انداخته‌اند و آن زمانی بود که یکی از اعضای بیت دیده بود که خانم می‌آیند. خانم به آقا گفته بودند شما ناهار می‌خوردید، ما می‌آمدیم. آقا در جواب با ملاحظه و احترام گفته بودند شما نفرمودید که من نمی‌آیم. درست با همین لفظ که شما نفرمودید که من نمی‌آیم و گرنه ما ناهار می‌خوردیم. ما منتظر شما بودیم. خلاصه آن آقایی که برای یک یا دو دقیقه به حاج سید احمد آقا می‌گوید هنوز وقت ناهار نشده. تا نیم ساعت صبر می‌کنند تا حاج خانم بیاید.

محمد هاشمی (محافظه بیت)

تقاضای آب

توی قم، زمانی که تازه به سپاه آمده بودم، روی پشت‌بام منزل نگهبانی می‌دادم. وقتی که پاس بخش برای تعویض بعضی نگهبانها آمد، یکی از برادران نگهبان آن طرف پشت‌بام برادری را که نوبت نگهبانیش تمام شده و داشت به پایین می‌رفت، صدا زد و گفت پایین که می‌روی، مقداری آب برای ما بیاور که تشنه ایم. ساعت یک یا ۵/۱ بعداز نصف شب بود، طرف می‌خواست برود بخوابد، خوابش می‌آمد و حالت را نداشت تا برود و از آسایشگاه آب بیاورد. لذا در جواب گفت یک ساعت دیگر که پست تمام شد، خودت می‌روی پایین و آب می‌خوری. خلاصه نیمه شب بود و دیر وقت ولی چند دقیقه‌ای نگذشته بود که دیدم حضرت امام یک پارچ آب و یک پیش‌دستی خرما دستشان است و دارند می‌آیند بالا. از پله‌های پشت‌بام آمدند بالا، من هم سر در پشت‌بام نگهبانی می‌دادم، حضرت امام آمدند جلو، من دست پاچه شدم، پریدم پایین و گفتم آقاجان چکار دارید؟ گفتند مثل اینکه یکی از برادرها تشنه بود، این آب را به او بدهید، خرما را هم دادند که ما بخوریم. من اصلاً زبانم بندآمده بود که چه بگویم. آخر این موقع شب آقا خودشان را به زحمت انداخته بودند و گویا صدای برادری را که تقاضای آب می‌کردند، شنیده بودند. محمد هاشمی (محافظه بیت)

گریه برای حضرت زهرا (س)

سالگرد وفات فاطمه زهرا (س) بود که سخنرانی شهید حجت‌الاسلام شیرازی پیرامون حضرت فاطمه از رادیو پخش می‌شد. ساعت یک بود ایشان گوش می‌کردند و صدای رادیو هم بلند بود. از پشت اتاق شنیدیم که ایشان با صدای بلند گریه می‌کنند. حشمت الله رنجبر از اعضای تیم پزشکی

جوراب و صله‌دار

وقتی برای کشیدن ناخن پایشان تشریف آورده بودند بیمارستان، جوراب‌ها ایشان را من در اتاق عمل درآوردم. دیدم که جورابها

وصله دار است. کف جورابها هر کدام یک وصله گنده افتاده و این کوکهایی که زده بودند کوکهای درشت که اصلاً نشان می‌داد خوب مثلای آدم ناوارد مثل خود آقا آنها را کوک زده یا وصله کرده است. این از جورابهاش و آن هم از وضعیت لباسهای دیگر ش. غلامرضا غمخوار از اعضای تیم پزشکی

قلب مطمئن

یکی از شباهی سال ۶۷ بود که تهران مورد حملات موشکی دشمن قرار گرفته بود ساعت ۱۱ و یا ۱۱/۵ بود که ایشان معمولاً می‌خوابیدند مثل اینکه به خواب رفتند چون آن حالت آرامش و به اصطلاح پایین بودن ریتم قلبشان نشان می‌داد که الان در حالت آرامش و استراحت هستند در همان لحظه یک موشک به حوالی جماران - گویا فرمانیه - اصابت نموده، صدای بسیار مهیبی ایجاد کرد. بطوری که ما واقعاً حس کردیم که به نزدیک بیت اصابت کرده است اما در همان لحظه چشمها یمان به مونیتور بود که بینیم حضرت امام چه وضعی دارند، ریتم قلبشان بالا می‌رود یا نه؟ خوب طبیعتاً در مورد هر فردی این ریتم قلب بالا می‌رود و یک حالت ترس ایجاد می‌شود ولی برای من تعجب آور و واقعاً جالب بود که ایشان نمی‌ترسید. بارها پزشکان از ایشان خواسته بودند بعنوان یک تکلیف پزشکی - چون در ک کرده بودند که آقا حرف پزشکان را گوش می‌دهند - آقا شما لطف کنید، مثلاً اجازه‌ای بدھید که برایتان سنگری ساخته شود، یا جایتان را تغییر بدھیم. ایشان قبول نمی‌کردند. حشمت الله رنجبر

امام بیدار بود

شبی که فردای آن روز، حکم اعدام سلمان رشدی را صادر کردند برای ایشان بسیار شب بحرانی بود. که البته ما فهمیدیم: ایشان چند شبی بود خواب نداشتند بسیار بی قرار بودند، دیرتر می‌خوابیدند. تعداد ریتم قلبشان بالا بود. ما پیش خودمان برایمان سؤال پیش آمده بود که چی شده، مشکل چیست؟ حضرت امام در این ساعت از شب باید خواب باشند و نباید قلبشان مثلاً بیشتر از ۶۰ تا ۶۵ تا بزنند. چطور است که ریتم قلبشان بالاست این نوساناتی که روی دستگاه ایجاد می‌شد، جریان چیست؟ پزشکان هم معاینه می‌کردند و مساله‌ای نبود. بعد از اینکه ایشان فتوای اعدام سلمان رشدی را اعلام کردند تازه ما فهمیدیم که ایشان حدود یک هفته، واقعاً اذیت می‌شدند حالا یا مطالعه داشتند یا اینکه بهر حال چه بود، نمی‌دانم ولی بسیار آشفته و مضطرب بودند. حشمت الله رنجبر

وقت نماز

بعد از عمل جراحی، هر لحظه که ایشان هم مشکل خاصی نداشتند چشم‌شان را روی هم می‌گذاشتند و می‌خوابیدند به نحوی که از این عالم جدا می‌شدند. حتی پزشکان به این شک می‌افتادند که نکند اثر داروهای بیهودشی است که ایشان را به این صورت درمی‌آورد. اما زمانی که وقت نماز می‌شد خودشان بیدار می‌شدند. اصلاً وقتی آن لحظه می‌رسید چشم باز می‌کردند می‌گفتند: وقت نماز است؟ می‌گفتم: بله. آقای انصاری تشریف داشتند به ایشان کمک می‌کردند، وضو می‌گرفتند و نمازشان را می‌خوانندند. برای ما در ک آن مسائل عمیق معنوی مشکل بود چون ما در آن عالم امام نبودیم تا آن مرحله را در ک کنیم. غلامرضا باطنی از اعضای تیم پزشکی

ادب امام

یکی از نزدیکان امام خمینی (ره) می‌گوید: اگر ما بدون توجه قرآن را روی زمین می‌گذاشتم، امام آن را برابر می‌داشت و می-

فرمود: قرآن نباید روی زمین بماند. امام امت رحمة الله عليه وقت تلاوت قرآن و ذکر مصیبت اهل بیت علیهم السلام روی زمین می‌نشست. روز ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ هنگامی که امام از هواپیما پیاده شد، به هیچ وجه حاضر نشد جلوتر از برادر بزرگش راه برود. امام با همه محترمانه برخورد می‌کردند، در دوران زندگیشان من تاکنون ندیدم یک مرتبه یک کسی را بلند صدا کند، اسم کارگرشان را هم سبک صدا نمی‌زند و با احترام نام می‌بردند.

امام خمینی از نگاه اندیشمندان خارجی

رئیس جوامع اسلامی اسپانیا

امام خمینی سبب حیات دوباره اسلام شد رئیس فدارسیون جوامع اسلامی اسپانیا با ستایش از شخصیت امام خمینی، از ایشان به عنوان عامل حیات دوباره اسلام در قرن حاضر یاد کرد. دکتر «فرانسیسکو اسکودرو بداته»، رئیس فدارسیون جوامع اسلامی اسپانیا، در گفت و گو با ایرنا در مادرید گفت: چهره حیات بخش امام خمینی در جهان اسلام امری غیر قابل اغماض می‌باشد و ایشان یکی از بزرگترین شخصیتهای قرن حاضر محسوب می‌شوند. وی افزود: انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی سبب بروز تحولات و دگرگونیهای عظیم در جهان اسلام شد و وی چهره جدیدی از اسلام را ارائه کرد. دکتر «بداته یادآور شد: انقلاب ایران درس مبارزه علیه بی عدالتی و مقابله با حکومتها دیکتاتوری و غیر انسانی را آموخت. رئیس فدارسیون جوامع اسلامی اسپانیا با اشاره به اینکه امام خمینی با اتکای به سلاح ایمان به خداوند یکتا در مبارزه با رژیم پرقدرت شاه در ایران، انقلاب اسلامی را به پیروزی رساند، گفت: زندگی ایشان الگوی مناسبی برای همه مسلمانان است. دکتر «بداته می‌افزاید: دشمنان اسلام و مسلمانان با استفاده از رسانه‌های ارتباطی و تبلیغاتی بر پیکر مسلمانان ضربه می‌زنند و با انتشار اخبار نادرست و کذب و با بهره‌گیری از حریبه‌های نظامی و اقتصادی، کشورهای اسلامی و مسلمانان را مورد حمله قرار می‌دهند. وی گفت: جهان اسلام در کنار سلاح ایمان، نیازمند سرمایه‌گذاری برای ایجاد یک تشکل خبری و تبلیغاتی متعدد است. رئیس فدارسیون جوامع اسلامی اسپانیا فقدان اتحاد و همبستگی میان کشورهای اسلامی و مسلمانان را عمدت‌ترین عامل جدایی دانست و افزود: دنیای اسلام به اتحاد سیاسی و اقتصادی نیازمند می‌باشد. دکتر «فرانسیسکو اسکودرو بداته» در میان مسلمانان اسپانیا به نام «عبدالسلام منصور» شناخته می‌شود. در حال حاضر بین ۴۵۰ تا ۵۰۰ هزار مسلمان در اسپانیا زندگی می‌کنند و ۳۰۰ مسجد و یکصد مجمع اسلامی ثبت شده در وزارت دادگستری در این کشور وجود دارد. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۷/۷۸

رئیس جامعه مسلمانان اسپانیا

امام خمینی عامل بیداری مسلمانان بود رئیس جامعه مسلمانان اسپانیا با تجلیل از شخصیت حضرت امام خمینی، از ایشان به عنوان عامل بیداری مسلمانان در جهان اسلام یاد کرد. «ریاج تاتاری در گفت و گو با ایرنا در مادرید افزود: امام خمینی که شخصیتی ممتاز و برجسته در جهان اسلام شناخته می‌شود، موفق شد یک انقلاب مهم اسلامی را در ایران به پیروزی برساند. وی گفت: پیروزی انقلاب اسلامی در ایران یک حرکت بسیار مهم و با اهمیت برای جهان اسلام به حساب می‌آید و سبب افتخار مسلمانان است. رئیس جامعه مسلمانان اسپانیا با تمجید از موضع و سیاستهای رئیس جمهوری اسلامی ایران در قبال مسائل جهان گفت: تداوم این اقدامات برای آینده ایران و جهان اسلام بسیار ارزنده و مفید خواهد بود. وی عدم همبستگی و اتحاد میان مسلمانان را یکی از عمدت‌ترین مشکلات در دنیای کنونی اسلام ذکر کرد و افزود: جهان اسلام و مسلمانان در حال گذراندن یک دوره بسیار حساس و دشوار می‌باشند و نیازمند حرکت به سوی اتحاد و انسجام هستند. وی سازماندهی تبلیغات برای مقابله با توطئه‌های دشمنان

اسلام را در جهان اسلام ضروری خواند و خواستار بهره‌گیری سودمند از این ابزار جهت موفقیت مسلمانان شد. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۷۸.

یک شخصیت عراقی (عباس البیاتی)

نام امام خمینی با بیداری اسلامی در هم آمیخته است. دبیر کل اتحادیه اسلامی ترکمنهای عراق از نقش امام خمینی (ره) در بیداری مسلمانان جهان ستایش کرد. عباس البیاتی در مصاحبه با خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: نام بنیانگذار جمهوری اسلامی با بیداری اسلامی در هم آمیخته، به طوری که نام هر یک از آنها مکمل دیگری شده است. وی با اشاره به خواست جوامع اسلامی برای پیشرفت و تحول گفت: بعضی از این جوامع در این زمینه از روشهای غربی الگو گرفتند که با ارزش‌های اسلامی مغایرت داشت، اما امام خمینی الگویی را بوجود آورد که توanst ارزش‌های اسلامی را با دستاوردهای عصر کنونی سازگار سازد. البیاتی با اشاره به اینکه علی رغم گذشت دو دهه از انقلاب اسلامی، هنوز ابعاد مختلف زندگی امام خمینی ناشناخته باقی مانده است، گفت: زندگی امام خمینی کتابی است که صفحات کمی از آن ورق خورده است. وی تاکید کرد: این کتاب برای فراگیری اصول انقلاب و ارزش‌های والای انسانی باید همواره در اختیار مردم جهان و نسلهای آینده باشد. وی با اشاره به حمایت همه جانبه امام خمینی از مستضعفان جهان، بویژه آرمان فلسطین گفت: امام راحل چه قبل و چه بعد از انقلاب اسلامی، همواره از آرمان فلسطین حمایت می‌کرد. وی تاکید کرد: آرمان فلسطین از اصول ثابت انقلاب اسلامی است و مردم فلسطین نیز جمهوری اسلامی ایران را پشتیبانی قوی برای خود می‌دانند. البیاتی تاکید کرد: مردم فلسطین به دلیل حمایت جمهوری اسلامی ایران، همچنان به مبارزه خود علیه صهیونیستهای اشغالگر ادامه می‌دهند و فرزندان امام خمینی در جنوب لبنان همچنان صهیونیستها و مزدوران آنان را تعقیب می‌کنند و این منطقه را به جهنمی برای آنان تبدیل کرده‌اند. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۷/۷۸

مفتي سارايوو

امام خمینی مسلمانان جهان را به هویت اصلی شان بازگرداند. مفتی شهر سارايوو، مرکز بوسنی هرزگوین، گفت: امام خمینی (ره) توanst با انقلاب اسلامی در ایران مسلمانان جهان را به اسلام و هویت اصلی شان بازگرداند. «حسین افندی اسمائیچ در گفت و گو با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در سارايوو با این مطلب افروزد: انقلاب اسلامی ایران در زمانی به رهبری امام خمینی (ره) شکل گرفت که مسلمانان در اقصی نقاط دنیا، با غفلت، از اسلام فاصله گرفته بودند و این انقلاب آنان را بیدار کرد. مفتی سارايوو گفت: آنچه امام خمینی (ره) در ایران انجام داد، در قرن فعلی بی‌نظیر بود و این کار بزرگ می‌تواند پیام و سرمشقی برای کسانی باشد که خواستار دین اسلام هستند. وی در پایان با اشاره به اینکه دشمنان می‌کوشند با رواج فرهنگ مبتذل خود، مسلمانان را از اسلام دور کنند، گفت: اسلام بهترین راه حل مسائل دنیای امروز و فرداست، زیرا دینی است که به همه نیازهای جامعه بشری پاسخ گفته است. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۵/۷/۷۸

یک مقام فلسطینی

امام خمینی کرامت و عزت را به مسلمانان بازگرداند. احمد جبرئیل، دبیر کل جبهه خلق برای آزادی فلسطین، فرماندهی کل، گفت: امام خمینی (ره) با انقلاب اسلامی خود، روحیه انقلابی را به اسلام و عزت و کرامت را به مسلمانان بازگرداند. جبرئیل در مصاحبه با خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: بنیانگذار جمهوری اسلامی، اسلام را از انزوا نجات داد. دیدگاه مرتضیانه نسبت به این دین می‌بین را که دشمنان در طول صدها سال ارائه کرده بودند، از میان برد و مقوله دین افیون ملت‌ها را منسوخ کرد و اسلام را در سطح

بین المللی به عنوان یک نیاز انسانی در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، مادی و معنوی، مطرح کرد. وی تاکید کرد: امام خمینی (ره) توانست جهان اسلام را از خواب بیدار کرده، به مسلمانان حیات جدیدی ببخشد. وی افزود: امام راحل ثابت کرد که اسلام قادر است ملت‌های مستضعف و محروم را آزاد کرده، آنان را در برابر کشورهای استکباری و طغیانگر به حرکت درآورد. احمد جبرئیل تصریح کرد، امام خمینی نشان داد که اسلام در دوران کنونی یک عنصر اصلی در تحرک و مقابله مردمی با حکومتهای ستمگر و فاسد است. وی افزود: مسلمانان با الهام از انقلاب اسلامی و برای احراق حق خود، در مناطق مختلف جهان، علیه حکومتهای ستمگر شوریدند. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۷/۷۸

مفتی قزاقستان

امام خمینی به همه جهانیان تعلق داشت مفتی دینی قزاقستان با تجلیل از شخصیت والای امام خمینی (ره) گفت: ایشان نه به ایران و دنیای اسلام، بلکه به کلیه جهان تعلق داشت. «ربیک قاچی نیسان بای اولی در گفت و گویی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی با اشاره به فقدان امام خمینی (ره) اظهار داشت: وقتی عالمی می‌میرد، در واقع جهانی مرده است. وی افزود: من آثاری از امام خمینی (ره) رامطالعه و آن را بسیار بالا ارزیابی کرده‌ام. به همین دلیل هم در کتاب خودم با نام «ان الدین عند الله اسلام»، بارها به فرمایشات ایشان استناد کرده‌ام. مفتی قزاقستان، امام خمینی (ره) را یک چهره برجسته دینی و سیاسی جهان دانست و گفت: دنیا به نیک از وی یاد کرده و خواهد کرد وزیر او را نه تنها دنیای اسلام، بلکه تمام جهان می‌شناسند. من نیز به عنوان یک انسان و روحانی دینی برای او ارزش و احترام فوق العاده قائلم. وی یادآور شد: مؤمنان مانند قطعات یک ساختمان هستند که هم‌دیگر را نگه می‌دارند و امام خمینی یک چهره برجسته سیاسی مذهبی تاریخ بود که برای وحدت مسلمانان بسیار کوشید. مفتی قزاقستان یادآور شد، دنیا امام خمینی (ره) را می‌شناسند و پیام وی به گورباچف که فرمود کمونیست را باید در موزه دید، همچنان در گوشها طنین انداز است. او مبارزه با دین را شکست‌خورده دانست و اکنون نظاره‌گر عمق پیام او هستیم. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۷/۷/۷۸

یک اندیشمند تاجیک

امام خمینی معادلات رایج غرب را درهم ریخت یک اندیشمند مسلمان تاجیکی گفت: امام خمینی (ره) روش نوینی در نگرش به پدیده‌های جهان مطرح کرد. دکتر محمد تاجیک گفت: قبل از انقلاب اسلامی رویکرد اندیشمندان ما برای تعریف کلمات ظریفی همچون آزادی، اخلاق و ورود به عرصه سیاست، به سوی مکاتب فکری سوسیالیسم و لیبرالیسم سوق می‌کرد. دکتر تاجیک افزود: امام خمینی (س) معادلات رایج غربی را بر هم ریخت و با استفاده از کلمات رقیق و لطیف منحصر به فرد، واژه‌های دور از ذهن را تعریف کرد و برای بیان ایده‌ها، آرزوها و حرفه‌ای ملتش، از فرهنگ ویژه خویش استفاده کرد. این اندیشمند تاکید کرد: امام با تعریف جدید از مقوله قدرت و تکیه بر چهره اخلاقی آن، موفق شد نیروهای مردمی را جذب کند و با این تعریف جدید، حکومت پهلوی را زیر سؤال برد. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۷/۷۸

یک نویسنده روس

امام خمینی همواره بر پیوند انسان و خدا تاکید می‌کرد بیان فدارسیون روسیه گفت: امام خمینی (ره) برخلاف رهبران سیاسی قرن حاضر که هر یک دارای استعدادی خاص در یکی از زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، علمی، فرهنگی، دینی یا حقوقی بودند، توانایی سازماندهی امور در همه حوزه‌ها را داشت. پروفسور «میخاییل لمشف افزود: امام خمینی (ره) سیاست را بخش لاینفک دین

می دانست و با اراده دینی و الهی علیه ستمگران پیاخت. وی گفت: امام راحل در تمامی سطوح حیات اجتماعی و سیاسی جامعه، اسلام را به عنوان عامل تعیین کننده در تحولات انقلابی و حمایت کننده ارزش‌های انسانی مطرح کرد. وی بالشاره به اینکه امام کوشش فراوانی داشت تا از مدل‌های بیگانه دوری گزیند، افزود: امام همواره بر پیوند گستاخیل ناپذیر انسان و خدا تاکید می‌ورزید. او جوانان را به عنوان منبع انرژی عقل و احساسات به اسلام راستین پیوند داد و آنان را از انحراف نجات بخشید. «میخایل لمشف گفت: از بعد بین‌المللی، اندیشه امام سراسر جهان اسلام را در بر گرفت و با امریکا و اسرائیل به عنوان مضلات گربیانگیر جهان اسلام به مبارزه برخاست و ثابت کرد که انقلاب‌های اسلامی با انقلاب‌های مادی روسیه و فرانسه متفاوت است. وی تاکید کرد: امام خمینی (ره) با پیروی از تعالیم و ارزش‌های جاودانه اسلامی، برابری تمام انسانها را بدون وابستگی به موقعیت اجتماعی‌شان در نظر گرفت و صلح و برابری و رفاه مردم را هدف خود ساخت. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۸/۷/۱۸

مفتی کرواسی

امام خمینی بزرگترین اصلاح‌گر قرن بود مفتی کرواسی از امام خمینی (ره) به عنوان بزرگترین اصلاح‌گر قرن اخیر در جهان اسلام و حتی جوامع آزادیخواه یاد کرد. «شفکو عمر بشیچ در گفت و گو با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در سارایوو گفت: امام خمینی (ره) در دنیای اسلام و در کل جهان از احترام والایی برخوردار هستند و اندیشه و تفکر ایشان، نه تنها باعث بیداری پیروان دین اسلام شد، بلکه پیروان سایر ادیان را به تفکر در مورد نقش ارزش‌نده دین در جامعه واداشت. وی افزود: انقلاب امام خمینی (ره) در زمانی از تاریخ به وقوع پیوست که تفکر عدم کارایی دین در جامعه حاکم بود، اما انقلاب اسلامی ایران خط بطلان بر آن کشید و کارآمدتر از گذشته می‌شد. مفتی کرواسی در پایان اظهار داشت: با گذشت چند سال از رحلت امام خمینی (ره)، ما شاهد هستیم که افکار و اندیشه‌های ایشان در جهان طرفداران فراوانی دارد و باید همه ادیان الهی، قدردان بزرگترین اصلاح‌گر قرن بیستم، یعنی امام خمینی (ره) باشند. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۷/۷۸

مفتی اعظم مسلمانان روسیه

اندیشه‌های امام خمینی بزرگترین تحول را در جهان اسلام بوجود آورد. راویل عین الدین، مفتی اعظم مسلمانان روسیه و امام جمعه مسکو گفت: تفکرات و اندیشه‌های امام خمینی (ره) بزرگترین تحول را در جهان اسلام بوجود آورده است. امام با افکار و اندیشه‌های خود به ما هشدار داد که هر نظامی بدون اتکا به معنویت، محکوم به فنا است. راویل عین الدین در گفت و گو با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی، از امام خمینی ره با عنوان فقیهی بزرگ یاد کرد که تمام زندگی خود را وقف عظمت و اعتلای اسلام کرد. به گفته امام جمعه مسکو، نام، آثار و افکار امام برای مسلمانان جهان و از جمله مسلمانان روسیه الهام بخش بوده و همچنان در طول تاریخ راهگشای مسلمانان خواهد بود. وی با تاکید بر تدوین آثار امام گفت: هر قدر از آثار ایشان منتشر شود، باز هم نمی‌توانند ترجمان خدمت آن فقیهی بزرگ به عالم اسلام و مسلمانان جهان باشد. مفتی اعظم روسیه، امام خمینی «ره» را منادی آزادی و رهایی مسلمانان از قید استکبار دانست که تمام مسلمانان را در مسیر اسلام واقعی رهمنمون گردید. وی گفت: با قیام امام، بتهای استکبار و غرب‌گرایی که امنیت اجتماعی و اقتصادی ملت‌ها را از بین می‌برد و فساد را تبلیغ می‌کند، شکسته شد. راویل عین الدین پیام امام به میخائل گورباقف، آخرین رئیس جمهوری شوروی را توصیه و تذکراتی پیامبر گونه نامید که در آن، به روشی، همه مسائل پیش بینی و راه حل آن ارائه شده بود. به گفته راویل عین الدین، امام در این پیام خود، در مورد افتادن در دوزخ سرمایه‌داری و غرب‌گرایی پس از خروج از بزخ کمونیسم نیز هشدار داد. وی گفت: مسلمانان روسیه همیشه نام امام خمینی ره و آثار و اندیشه‌های آن مرد بزرگ تاریخ را گرامی می‌دارند، زیرا معتقدند که این افکار و اندیشه‌ها، احیای اسلام را در پی

داشت و ارزش‌های عالی اسلامی را رونق بخشید. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۱/۷/۷۸

امام جماعت بزرگترین مسجد مادرید

امام خمینی هدایت کننده و روشنگر جامعه بود امام جماعت بزرگترین مسجد مسلمانان در مادرید، پایتخت اسپانیا، تلاشها و مجاهدتهای امام خمینی (ره) را برای سربلندی اسلام و عزت مسلمان در جهان ستود. «شیخ منیرالمصری، امام جماعت مسجد مادرید، به خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی در این شهر گفت: امام خمینی شخصیتی نادر در دنیای اسلام است که از توانمندی و قابلیتهای فراوانی برای هدایت و روشنگری برخوردار بوده است. وی افروزد: امام خمینی (ره) توانست احساسات مذهبی و اعتقادی را گسترش و تقویت بخشد و اقدامات و تلاش‌های ایشان، ثابت کرد که تنها همین عامل می‌تواند در افراد تغییر بوجود آورد. خطیب بزرگترین مسجد مسلمانان در مادرید با تمجید از سیاست‌های دولت ایران گفت: موقعیت فعلی ایران در صحنه‌های بین‌المللی از استحکام بیشتری برخوردار شده است و موضع این کشور در مقابل بحرانهای مختلف در نقاط مختلف جهان قابل تحسین است. شیخ منیرالمصری با اشاره به اینکه تفرقه و فقدان اتحاد باعث جدایی مسلمانان و کشورهای اسلامی می‌شود، گفت: پرهیز از اختلافات و تقویت همبستگی، ابزاری مهم برای رسیدن به هدف مشترک می‌باشد و دنیای اسلام در مقطع کنونی برای مقابله با دشمنان، به یگانگی و اتحاد نیازمند است. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۴/۷/۷۸

حماس

امام خمینی به ملت‌های مسلمان اعتماد به نفس داد جنبش مقاومت اسلامی فلسطین «حماس از شخصیت امام خمینی و نقش بزرگ و برجسته معظم له در بیداری مسلمانان جهان ستایش کرد. عمادالعلمی، عضو دفتر سیاسی و نماینده جنبش حماس در سوریه، در مصاحبه با خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: انقلاب اسلامی به رهبری امام راحل توانست به ملت‌های عرب و اسلامی اعتماد به نفس بدهد. عمادالعلمی تصريح کرد، به برکت پیروزی انقلاب اسلامی ایران، روحیه انقلابی در میان مسلمانان همچنان پا بر جاست و علی‌رغم مدت طولانی که از پیروزی انقلاب اسلامی می‌گذارد، این روحیه در میان امت رسوخ پیدا کرده است. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۷/۷۸

یک ادیب آذربایجانی

امام خمینی برترین شخصیت قرن بیستم میلادی است اسرافیل اف، رئیس موزه ادبیات نظامی گنجوی جمهوری آذربایجان، گفت: امام خمینی (ره) برترین شخصیت در میان شخصیتهای جهانی در قرن بیستم میلادی بود. این ادیب آذربایجانی به خبرگزاری جمهوری اسلامی در باکو گفت: امام خمینی به عنوان یک شخصیت برجسته جهانی نه تنها برای جمهوری اسلامی ایران، بلکه برای جهان و جهانیان مطرح بوده است. «اسرافیل اف همچنین اظهار داشت: در حالی که انقلاب اسلامی ایران بیستمین بهار عمر خود را سپری می‌کند، اما ایده‌ها و اهداف بنیانگذار جمهوری اسلامی در تمام زوایای این انقلاب به وضوح قابل مشاهده و درک است. رئیس موزه ادبیات نظامی گنجوی جمهوری آذربایجان افزود: بدون شک، بنیانگذار انقلاب اسلامی با حرکت توفنده خود یک حادثه تاریخی و بسیار بزرگ را برای قرن بیستم رقم زد و این انقلاب اکنون فراتر از مرزهای ایران به عاملی در جهت به حرکت در آوردن نهضتهای آزادی بخش تبدیل شده است. وی افزود: اگر به تحولات اخیر در منطقه و از جمله به قفقاز توجه گردد، متوجه اثرات انقلاب اسلامی خواهیم شد. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۴/۷/۷۸

یک اندیشمند آذربایجانی

امام خمینی دانشمندی منحصر به فرد بودرئیس مرکز تحقیقات اسلامی جمهوری آذربایجان از امام خمینی (ره) به عنوان نظریه پرداز و دانشمندی منحصر به فرد در جهان یاد کرد. پروفسور «رفیق علی اف به خبرگزاری جمهوری اسلامی گفت: امام خمینی (ره) با رهبری حکیمانه خود و با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، برخلاف ادعای برخی مدعیانی که دین را عاملی مخرب قلمداد می کردند، نشان داد که اسلام یک دین سازنده و یک ایدئولوژی مبلغ ارزش‌های اخلاقی، صلح و عدالت است. رئیس مرکز تحقیقات اسلامی جمهوری آذربایجان گفت: بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و استقرار نظام جمهوری اسلامی در این کشور، کشورهای همسایه و از جمله جمهوری آذربایجان، فقفاز شمالی و آسیای میانه نیز از برکات این انقلاب بهره‌مند شدند. وی افزود: انقلاب اسلامی بزودی اثرات خود را در میان کشورهای جهان نشان داد و شرایط مساعدی را برای ییداری ملت‌ها فراهم ساخت. پروفسور «رفیق علی اف گفت: امام خمینی (ره) یکی از شخصیت‌های بزرگ جهان اسلام در ۲۰۰ سال اخیر است که به عنوان اندیشمند، سیاستمدار، عالم و نظریه‌پرداز بزرگ، برنامه انقلاب اسلامی را آماده و آن را با خروش ملت ایران جایگزین نظام شاهنشاهی در این کشور کرد. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۲/۷/۷۸

فلسون ماندلا

امام خمینی (ره) رهبری منحصر به فرد بودن‌فسون ماندلا از هجرت امام خمینی (ره) از پاریس به تهران، به عنوان واقعه‌ای بزرگ یاد کرد و گفت: رهبری منحصر به فرد امام بود که توانست با دست‌خالی، انقلاب اسلامی ایران را به پیروزی برساند. رئیس جمهوری سابق آفریقای جنوبی ضمن تمجید از شخصیت استثنایی امام خمینی تاکید نمود. «من با دقت آن روزهای حساس را دنبال می‌کرم . منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۶/۷/۷۸

یک شخصیت فلسطینی

امام خمینی به جهان اسلام هویت تازه‌ای بخشید حسن الباش، اندیشمند معروف فلسطینی و عضو بر جسته جنبش جهاد اسلامی فلسطین، گفت: امام خمینی (ره) با انقلاب خود ثابت کرد که اسلام یک قدرت حقیقی است که توانست به مسلمانان عزت بخشند. حسن الباش در مصاحبه با خبرگزاری جمهوری اسلامی افزود: جهان اسلام قبل از سال ۱۹۷۹ از فقدان هویت رنج می‌برد، اما امام خمینی با انقلاب خود توانست تغییرات بزرگی را در مردم و هویت و شخصیت آنان ایجاد کند، به طوری که مسلمانان هم اکنون با افتخار به مسلمان بودن خود می‌باشند. وی تصریح کرد، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، ملت‌های زیادی، از جمله مردم فلسطین، الجزایر، کشورهای آسیای میانه و جنوب شرق آسیا، تحت تاثیر اندیشه‌های امام خمینی قرار گرفتند. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۰/۷/۷۸

یک مقام مالزی

امام خمینی مروج اخلاق و معنویت در دنیای مادیگرای معاصر بود دکتر «چاندرا مظفر»، معاون حزب عدالت ملی مالزی گفت: امام خمینی در جامعه‌ای که مادیگرایی بخشی جدا نشدنی از آن بود، چهره ارزش‌های معنوی و اخلاقی را نمایان ساخت. این استاد دانشگاه و سیاستمدار فعال مالزی افزود: از امام خمینی به عنوان بزرگترین رهبر قرن بیستم یاد خواهد شد 『زیرا اوی نخستین رهبری بود که در این قرن یک انقلاب دینی را پایه گذاری کرد. «چاندرا مظفر» که رئیس سازمان بین‌المللی «جهان با عدالت نیز می‌باشد،

با تقدیر از نقش امام خمینی در پاسداری از عدالت گفت: امام خمینی رهبر بسیار برجسته‌ای بود که با کوشش‌های خود سهم بسزایی در جهان اسلام به عهده داشت. منبع: روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۰/۷/۷۸

نویسنده کلمبیا

امام خمینی نیاز به اسلام را در دنیا احیا کرده ولیان زاپاتا، محقق، نویسنده و رئیس مرکز فرهنگ اسلامی کلمبیا گفت: در قرن بیستم سه شخص در دنیا مطرح شدند و در تمامی مجامع سیاسی مورد توجه سیاستمداران قرار گرفتند. یکی از آنها گاندی بود، دیگری یحیی (رهبر مردم واتیکان) و سومین آنها حضرت امام خمینی است. از بین این سه رهبر تنها کسی که فرهنگ روحیات و سخنانش در بین مردم مؤثر واقع شد، امام خمینی بود. امام خمینی رهبر مسلمان و آزاده‌ای بود که توانست با قیامی، اسلام را در بستر کشور پهناور ایران جای دهد و نیاز به اسلام را در دنیا احیا کند. امام خمینی در سایه حکومت اسلامی و تدبیر و درایت توانست الگوی سایر رهبران دنیا باشد. منبع روزنامه رسالت، مهر ۱۳۷۸

شاعر تاجیکستانی

امام خمینی از شخصیتهای برجسته و ماندگار تاریخ بشری است خانم مهرالنساء، شاعر، ادیب و عضو کمیته بانوان و خانواده از تاجیکستان، می‌گوید: یکی از ویژگیهای منحصر به فرد انقلاب اسلامی، حضور رهبری امام خمینی به عنوان پشتونه الهی این انقلاب است. امام خمینی یکی از شخصیتهای برجسته و ماندگار تاریخ بشری هستند که دارای ویژگیهای انسانی، الهی و ملکوتی خاص بودند. این شخصیت الهی در تمام جهان آنجا که قلبی، الهی و ملکوتی خاص بودند. این شخصیت الهی در تمام جهان، آنجا که قلبی برای عشق و حقیقت می‌پید، حضور دارد و زنده است و ماندگار. سراسر جهان اسلام و مستضعفین به حضور چنین رهبری افتخار می‌کنند و بوسیدن دست آن حضرت در دیروز و بوسیدن خاک حرم آن حضرت در امروز، آرزویی است که بسیاری از مسلمانان جهان با خویشتن خویش نجوا می‌کنند. چشم تمام مسلمانان جهان به دستها و قدمهای مسلمانان ایران است و خداوند این توفیق را به خواهران و برادران ایرانی ما داده است و ان شاء الله که این توفیق را پاس بدارند و لحظه‌ای از نام، یاد و راه امام خمینی غافل نمانند. با پیام امام خمینی به گورباقف، عمق و ژرفنای شخصیت دینی الهی ایشان بر ما پدیدار می‌شود. این پیام در تاریخ هر دو کشور و در تاریخ جهان معاصر ماندی است و نقطه عطفی در تاریخ هر دو کشور است. امام خمینی شخصیت روحانی و عارف بودند. ایشان به جهان هستی نیز در همین راستا می‌نگریستند و تنها چنین دیدگاهی است که انسان معاصر را ملزم به رویکرد دینی و اسلام گرایی می‌کند. جهان معاصر، شخصیت امام خمینی را در این پیام دریافته است. روح بلند و آسمانی ایشان قابل ستایش است. این پیام در آن دوره غفلت، تمام مردم جمهوریهای شوروی را تحت تاثیر قرارداد و آنها را دگرگون کرد. ما هیچ وقت فکر نمی‌کردیم که به این زودی صدای روح بخش اذان را از گلستانهای مساجد خود بشنویم و امام خمینی نوید بخش چنین سعادتی بود. منبع: امام خمینی و جهان معاصر، ج ۲، تهران: مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۷۶.

اندیشمند الجزایری

امام خمینی مردی استثنایی بود سید صدرالدین، متفکر و اندیشمند معاصر الجزایری، معتقد است: امام خمینی (ره) مردی استثنایی بود. این انسان هدیه خداوند به مسلمین بود تا بتواند مسیرشان را در اسلام تصحیح کنند. امام خمینی (ره) اسلام را از گوشه مساجد خارج کردند و مردم را به مسیری هدایت و تشویق نمودند که اسلام را بتوان به عنوان یک روش زندگی به اجرا درآورد. امام خمینی بود که این جرات را به مسلمانان بخشید تا بتوانند اسلام را به دیگران عرضه کنند. الان مسلمانان به مسلمان بودنشان افتخار

می‌کنند، حال آنکه پیش از امام خمینی، جرات بیان مسلمان بودنشان را نیز نداشتند. آنها امروز به واسطه اسلام احساس قدرت می‌کنند، این فقط امام خمینی بود که به ما اسلام حقیقی را نشان داد و اکنون با شناختی که امام در اختیار مردم قرار داده، ایشان می‌توانند بین اسلام واقعی یا همان گونه که امام می‌گفتند، اسلام ناب محمدی (ص) و اسلام آمریکایی فرق بگذارند. به اعتقاد وی، با ظهور امام خمینی، عصری برای مسلمانان آغاز شد که بسیار جدی‌تر از دوران قبل از امام بود. تا پیش از امام، مسلمانان غالب گرایشهای حزبی و ملی داشتند، حال آنکه امام این ایده را بیان کردند که اسلام بزرگ‌تر از آن است که به حزب یا ملیتی خاص محدود شود. با این ایده است که اکنون حرکتهای اسلامی از طرح حزب یا ملیتی خاص به شکلی جهانی تغییر فرم داده است؛ حرکتهایی که در بسیاری از موارد از شعارها و روش‌های مشابهی برخوردارند. منبع: امام خمینی و جهان معاصر، ج ۱، تهران: مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۷۵.

معاون وزیر فرهنگ قرقیزستان

امام خمینی آخرین پدیده بزرگ قرن ماست استاد جمعه علی خان، معاون وزیر فرهنگ قرقیزستان، می‌گوید: امام خمینی آخرین پدیده بزرگ قرن ماست. یعنی درست در حالی که امریکا و شوروی جهان را به دو قطب بزرگ تقسیم کرده بودند و خطر هیچ قدرتی را تصور نمی‌کردند، امام خمینی ظهور کرد و این حرکتی بسیار جسورانه است. شگفتی در اینجاست که وی نزد هر ملتی محترم است و این از تیزهوشی و نبوغ اوست که توانست چنین تاثیری در جهان معاصر باقی بگذارد. امام خمینی رهبری مقتدر و دوراندیش، انسای والا- و منزه، برخوردار از باطنی شفاف و زلال و طبعی غنی و سرشار بوده است. به نظر من، رهبری او و رهنمودهای او، چه در خصوص مسائل ملل اسلامی و چه درباره معضلات جهانی، هدیه‌ای الهی بوده است. وی به باطن انسانها نظر دارد و انسان را به زبانی ساده به آن سرچشمه‌های ازلی و ارتباط با مبدأ وجود دعوت می‌کند و این هدفت غایی زندگی است. معنی زندگی و نهایت تمدن رسیدن به همین منظور است. وی به این نکته توجه خاصی دارد و همه انسانها را با همین ملاک، یعنی انسان بودن ارزیابی می‌کند و این در هر شرایطی ارزشمند است. فکر می‌کنم رمز تمامی پیروزیها و دستاوردهای انقلاب اسلامی نیز در همین است. این یک واقعیت است که هر رهبری که در کوران مبارزات قرار می‌گیرد، در گردابی از مشکلات غوطه می‌زند، اما او مسیر درستی را مشخص کرد و این دیگر با آیندگاه است که راه او را تا حصول نتایجش پیگیری کنند. منبع: امام خمینی و جهان معاصر، ج ۱.

استاد دانشگاه قرقیزی

امام خمینی راه دینی را برگزیده و به انسان و بی کرانگی روح اعتقاد داشت ساویت‌بیک تاکتماشیف، پروفسور در رشته فیزیک و رئیس دانشگاه ملی علوم و صنایع قرقیزستان معتقد است امام خمینی رهبر بزرگی است. او ایده تازه‌ای را مطرح کرد. و در این عصر، دین را وارد عرصه رهبری و هدایت جامعه نمود و توانها و مایه‌هایی از آن را که ناشناخته مانده بود، به کار گرفت و احیا کرد. در توضیح این نکته باید گفت که امام خمینی، زمان مناسبی را برای انقلاب اسلامی انتخاب کرد، زمانی که پایه‌های نظام سرمایه‌داری جهانی لرzan شده و ناتوانی سیستم سوسیالیستی یا کمونیستی در کارآییهای اجتماعی و اداره جامعه ثابت شده بود. امام خمینی در این میان از مردان نادر و استثنایی بود. او نه به راه سرمایه‌داری قدم گذاشت و نه یک لحظه در ایمان خود به بی‌اعتباری نظامهای الحادی مارکسیسم و کمونیسم درنگ نمود. راه او راهی یگانه بود که به دیرینگی عمر بشر قدمت داشت. او راه دینی را برگزید و به اسلام توسل جست و به انسان و بی کرانگی و روح او اعتقاد داشت. انسان را به مثابه فرزند طبیعت می‌دانست و میان انسانها جز به میدان ایمان دینی آنها تفاوت دیگری قائل نبود. تعالیم او را بینده دلهاست. منبع: امام خمینی(ره) و جهان معاصر، ج ۱

شاعر لبنا

امام روح عزت و بزرگواری و ایشار را میان مسلمانان برانگیخت عباس علی فتونی، شاعر معاصر لبنانی، می‌گوید: گفتار امام همان طوری که در مردم ایران تاثیر داشته، در تمام مردم آزاده و مستضعف جهان نیز تاثیر گذاشته است. امام روح عزت و روح بزرگواری و ایشار را میان مسلمانان برانگیخت و مسلمانان در همه کشورها ..... آن متاثر شدند. آنان به هر وسیله و هر راهی و با تمام قدرتشان تلاش می‌کنند که عزت خود را بازیابند و کرامت خود را بنا کنند. آن مردمی که از امام پیروی می‌کنند، همگی برخاستند تا امتهای مستضعف را به خوش و جنبش درآورند و کابوس ستم، تظلم و انحراف را از دل آنان بزدایند و عرشهای طاغوتیان را ویران سازند و بر ویرانهای آنان قصر مجد و عظمت اسلام و انسان را و قصر اسلام و کلمه لا اله الا الله را بنا کنند. ملتهای اسلامی هنوز از حرکت انقلابی عقب مانده‌اند و از جمهوری اسلامی ایران که توانست شخصیتش را بنا کند و عظمت خود را باز یابد، عقب‌اند، ولی اراده کرده‌اند که پا جای پای مردم ایران بگذارند تا وجود و حضورشان را در زندگانی بیانند و در نتیجه به سعادت و رضایت الهی در دنیا و پاداش در آخرت نایل شوند. منع: امام خمینی و جهان معاصر، ج ۱.

روزنامه‌نگار کنیایی

امام خمینی حقیقتاً شخصیتی است که هر چه کرد برای خدا و در راه خدا بود خانم نسیم والجی، عضو کمیته زنان و سردبیر مجلات «الکوثر» و «راه هدایت کنیا می‌گوید: به خدا که از شخصیت امام خمینی، این شخصیت بسیار اعظم در قرن حاضر و در عصر جهالت و عصر فساد و اضمحلال انسان، نمی‌توان به طور کامل سخن گفت. حقیقتاً امام شخصیتی است که هر چه کرد برای خدا بود و در راه خدا بود. امام خمینی در صراط انبیا کار کرد، بسیار پرهیزگار بود و در مقابل تفکر غرب و شرق ایستادگی و در راه اسلام ناب و شیوه انبیا، تلاش بسیار نمود. امام خمینی با تفکر، حکمت و اخلاق خود، حیرتی را برای جهان معاصر پدید آورد. او در نامه‌ای به گورباچف آنچه را که در شرق رخ داد، پیش‌بینی کرد. هر چه که امام خمینی، راجع به اتفاقات و رخدادهای جهان معاصر پیش‌بینی کرد، همان اتفاق افتاد. امام خمینی رسولی بود برای شرق و پیام آور حیات حقیقی بشر. سر سلسله تفکر حضرت امام در عرفان و اندیشه برای نجات بشر معاصر، به اولیای خدا بر می‌گردد. منبع: امام خمینی و جهان معاصر، ج. ۲.

طلال عتريسي، استاد دانشگاه روانشناسی اجتماعی لبنان

طلال عتریسی، استاد دانشگاه روانشناسی اجتماعی لبنان معتقد است: پیروزی انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی و افکاری که از اسلام ارائه کرد، در سطح دنیا دو انقلاب ایجاد نمود: انقلاب در داخل اسلام و گرایش‌های فقهی اسلام، به طوری که لزوم حرکت و جنبش را در این عصر مورد تأکید قرار می‌داد، به خاطر اینکه جامعه اسلامی و حکومت اسلامی را پا کند؛ برخلاف گرایشها و اندیشه‌های عده زیادی که این فکر را رد می‌کردند. انقلاب دوم آن بود که در سطح دنیا خارج از دایره اسلام، فقهی به وجود آمد، که تأکید بر این موضوع داشت که اسلام می‌تواند تغییر ایجاد کند و می‌تواند به حاکمیت برسد و می‌تواند دولت تاسیس کند، برخلاف فکری که از دوره نهضت اروپا علیه آن بود و نیز از دوره انتشار افکار مارکسیستی که اعتقاد داشت که دین ملت‌ها را ضعیف می‌کند و دین افیون ملت‌هاست

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم جا هدوا بـأموالكم وـأنفسكم في سبيل الله ذلـكـم خـيـرـكم إـنـ كـنـتـم تـغـلـمـونـ (سورة توبه آية ٤١) با اموال و

بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید ارزش کار فکری و عقیدتی الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام :-
هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی
دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارتم.
فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که
لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید». التفسیر المنسوب إلى الإمام العسكري عليه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام
یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوا بی‌ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه
کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می‌گشایی که آن بینوا، خود را بُدان، نگاه
می‌دارد و با حجت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟». [سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن
بینوا از دست آن ناصبی. بی‌گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر
که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز
بکشد». مسنند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری
مانند آزاد کردن بنده دارد».

www

برای داشتن کتابخانه های شخصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و بروای سفارش با ما تعامل بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹